

TERRORFINANSIERING

En analyse av skyldkravet

Kandidatnummer:

574

Leveringsfrist:

25.11.2008

Til sammen 15175 ord

24.11.2008

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	Generelt	1
1.2	Aktualitet	2
1.3	Presentasjon og avgrensning	3
1.4	Metode og rettskilder	6
1.5	Den videre fremstillingen	7
<u>2</u>	<u>LOVHISTORIKK</u>	<u>9</u>
2.1	Den folkerettslige bakgrunn	9
2.2	Norges gjennomføring av forpliktelsene etter FN resolusjon 1373, og terrorfinansieringskonvensjonen	10
2.2.1	Nærmere om forsettskravet etter § 147a	12
<u>3</u>	<u>ANALYSE AV "TERRORFINANSIERINGSFORSETTET"</u>	<u>17</u>
3.1	Innledning	17
3.2	Skyldkravet i terrorfinansieringsbestemmelsen	18
3.3	Rettsstridsreservasjonen	25
3.4	Skyldkravet i et bevisteoretisk lys	28
3.5	Bevisbildet ved vurderingen av terrorfinansieringsforsettet	31
3.6	Nordisk rettspraksis om terrorfinansiering	35
3.6.1	Relevans og vekt	35

3.6.2	Kort om lovreguleringen i Danmark og Sverige	36
3.6.3	T-shirt saken (Danmark)	38
3.6.4	Den svenske terrorsaken	41
3.6.5	Sammenligning av de to sakene i forhold til det foreliggende bevisbildet	43
3.6.6	Oppsummering og konklusjon	46
3.7	Terrorlistenes betydning som bevis for forsettskravet.	47
3.7.1	Innledning	47
3.7.2	Strafferettslig betydning av terrorlistene	48
3.7.3	Oppsummering	55
3.8	Kan skillet mellom terrorhandling og terrorfinansiering forsvares?	56
<u>4</u>	<u>LITTERATURLISTE</u>	<u>59</u>

1 Innledning

1.1 Generelt

Etter terrorangrepene mot USA 11. september 2001 ble kampen mot terrorisme for alvor satt på den internasjonale dagsorden. På bakgrunn av denne hendelsen kom det internasjonale samfunn til enighet om nye forpliktelser for å bekjempe internasjonal terrorisme. Grupper og organisasjoner, uten særskilt nasjonal tilknytning, som gjennomfører terroraksjoner for å spre frykt og destabilisere samfunnet i de områder de ønsker å ramme, var et hovedmål for disse nye forpliktelsene.

I stortingsmelding nr. 17 2001-2002 ble disse nye utfordringene både nasjonalt og internasjonalt påpekt;

”NATOs strategiske konsept fra april 1999 beskriver internasjonal terrorisme som en ny sikkerhetsutfordring for alliansen. På samme måte omtaler St.prp. nr. 45 fremveksten av internasjonal terrorisme som en sikkerhetsutfordring også for Norge. Både NATO og Forsvaret hadde frem til 11. september 2001 i begrenset utstrekning tatt hensyn til denne nye utfordringen av styrkemål og militære kapasiteter.”¹

På bakgrunn av dette endrede trusselbildet, med hendelsene i USA 11. september 2001 som den utløsende faktor, ble det både på det internasjonale og det nasjonale plan, iverksatt tiltak for å forsøke å bekjempe denne nye trusselen mot det internasjonale samfunn.

---

¹ St.meld. nr. 17 2001-2002 kap. 5.2.1

FNs sikkerhetsråd påla gjennom resolusjon 1373² alle medlemsland å gjennomføre nasjonale lovgivningstiltak for å forhindre og bekjempe terrorisme. I Norge ble disse forpliktelsene gjennomført først ved provisorisk anordning av 5. oktober 2001 og siden gjennom vedtakelse av Almindelig borgelig straffelov av 1902, heretter straffeloven, § 147a og § 147b. Den første bestemmelsen definerer hva som skal anses som en ”terrorhandling” etter norsk strafferett, og setter et forbud mot forberedelse og gjennomføring av denne type handling. § 147b er et forbud mot finansiering av den type virksomhet som er definert i § 147a.

1.2 Aktualitet

I Politiets Sikkerhetstjenestes (PST) trusselvurdering for 2008³ påpeker PST at politisk motivert vold som er inspirert av ekstrem islamisme vil være en vesentlig utfordring for Norge i de kommende årene.

Grunnen til dette er todelt. For det første er det et voksende antall radikale i Norge, som igjen bidrar til at sannsynligheten for at det vil kunne skje et terroranslag på norsk jord øker. Og for det andre har Norges styrkebidrag i Afghanistan bidratt til at norske interesser nå anses som legitime mål for denne type organisasjoner.

Det er imidlertid ikke trusselen om terroranslag på norsk jord som utgjør den største utfordringen;

Hovedtyngden av ekstrem islamistisk aktivitet i Norge er knyttet til støttevirksomhet til utlandet, men det foreligger også indikasjoner på økende radikaliserings.

---

² FNs sikkerhetsråds resolusjon 1373

³ http://www.pst.politiet.no/PST/Templates/Article____374.aspx

Støttevirksomheten i Norge skjer primært i form av pengeoverføringer til personer eller grupper i utlandet som antas å være tilknyttet ekstreme islamistiske organisasjoner. Ulike former for støttevirksomhet til terrororganisasjoner i utlandet vil fremdeles være det dominerende element for aktiviteten i Norge.⁴

Denne støttevirksomheten forekommer også i forhold til nasjonale terrororganisasjoner som bedriver terrorvirksomhet i hjemlandet;

Disse organisasjonene representerer ingen direkte trussel mot Norge, men støttevirksomheten kan ofte være ulovlig. Flere av disse organisasjonene er oppført på EUs liste over terrororganisasjoner.⁵

Det er per i dag ingen som er dømt for denne type støttevirksomhet i Norge, men i skrivende stund er tre personer av somalisk opprinnelse siktet for terrorfinansiering. Det er imidlertid enda ikke avgjort om det skal tas ut tiltale mot disse personene.

1.3 Presentasjon og avgrensning

Avhandlingens tema er en analyse av skyldkravet i bestemmelsen om terrorfinansiering. Målsetningen med denne avhandling er å kartlegge hvilke krav som stilles til skyldkravet for å kunne straffes for finansiering av terrorvirksomhet, jfr. straffeloven § 40.

Problemstillingen er om skyldkravet i straffeloven § 147b, sammenholdt med § 147a, innebærer at vurderingen for om forsettskravet er oppfylt er en litt annen eller strengere vurderingen enn det som ordinært kreves. Utgangspunktet for problemstillingen er behandlingen av forsettskravet i forarbeidene, sammenholdt med de krav som følger av

---

⁴ http://www.pst.politiet.no/PST/Templates/Article____374.aspx

⁵ http://www.pst.politiet.no/PST/Templates/Article____374.aspx

internasjonale forpliktelser, samt hvorvidt disse sakene reiser særlige bevismessige utfordringer som kan tilsi at forsettsvurderingen vil bli en annen.

For å kunne dømmes etter terrorbestemmelsene er det et vilkår at gjerningspersonen har opptrådt med et såkalt "terrorforsett".

I forhold til straffeloven § 147b som setter forbud mot finansiering av terrorisme er det nettopp "terrorforsettet" som kriminaliserer handlingen. Straffeloven § 147b rammer i hovedsak handlinger som for øvrig vil utgjøre straffbar medvirkning. Men regelen strekker seg noe lenger. Den omfatter ikke bare innsamling av midler uten at overlevering har skjedd, men også finansiering av framtidige terrorhandlinger som en selv skal være med på å utføre, men som da er på forberedelsesstadiet.

Skyldkravet i begge bestemmelsene om terror inneholder det som tradisjonelt kan kalles et subjektivt overskudd. Med dette menes at skyldkravet går ut over det objektive gjerningsinnholdet i straffebudet.⁶ Som dr. juris Erling Johannes Husabø har pekt på kan strl § 147 a og b også ses som et eksempel på at det i større grad en tidligere har skjedd en "subjektivisering" av straffeansvaret;

Med dette siktar eg til at personen si subjektive innstilling, i form av forsett, hensikt eller motiv, får ei meir dominerande rolle i kvalifiseringa av eit brotsverk.

Tradisjonelt har dei subjektive elementa ein subsidiær funksjon, ved at vi først spør etter personen sitt forsett dersom han oppfyller dei objektive kjennetekna på eit brotsverk (gjerningsskildringa). Ved dei nye terror-relaterte brotsverka synest dette delvis endra.⁷

---

⁶ Andnæs 2005 s. 224

⁷ Husabø 2004 s. 184

Det denne kritikken peker på er at straffebudet er svært vidtgående, og at det lett kan oppstå et uklart skille mellom lovlige og ulovlige økonomiske transaksjoner. Et spørsmål som da oppstår er om dette vil kunne medføre at det må legges til grunn en annen eller strengere vurdering for at skyldkravet kan anses oppfylt.

For å forsettlig finansiere en terrorhandling eller en gruppe som driver med terrorvirksomhet må gjerningsmannen enten selv ha et ”terrorforsett”, eller ha kunnskap om at den organisasjon eller gruppe han finansierer utfører eller har til hensikt å utføre handlinger som rammes av § 147a, såkalt terrorfinansieringsforsett.⁸

Sentralt blir da hvilken kunnskap gjerningsmannen må ha om den organisasjon han ønsker å finansiere for å kunne dømmes etter bestemmelsen. Er gjerningsmannens overbevisning om at gruppen bedriver lovlig motstandskamp tilstrekkelig til å unnta ham fra straffeansvar, selv om han har vurdert at handlingene objektivt sett kan oppfylle kravene til terrorhandling etter § 147a? Herunder kommer også spørsmålet om hvilken relevans og vekt det skal tillegges etter norsk rett at en gruppe står oppført på en såkalt terrorliste. Vil forsettskravet automatisk være oppfylt dersom den som finansierer denne gruppen har kunnskap om at gruppen står på en slik liste, eller er det i det hele tatt noe som kan tillegges vekt ved vurderingen?

Jeg vil avgrense avhandlingen mot straffeloven § 147a. De materielle vilkår i denne bestemmelsen vil bare bli behandlet i den grad det er hensiktsmessig for å belyse skyldkravet i § 147b.

Avhandlingen avgrenses også mot de øvrige materielle vilkår i bestemmelsen om terrorfinansiering. Også her vil disse vilkår bare behandles i den grad det er nødvendig for å belyse spørsmål omkring ”terrorfinansieringsforsett”.

---

⁸ Det ble drøftet i forbindelse med ny straffelov om uaktsom terrorfinansiering skulle kriminaliseres, men departementet kom til at straffeansvaret for terrorfinansiering allerede favnet vidt og Norge ikke var forpliktet til å utvide ansvaret ytterligere, se Ot.prp.nr.8 2007-2008 s. 199.

1.4 Metode og rettskilder

Det rettslige utgangspunktet for å fastlegge om skyldkravet i straffeloven § 147b er oppfylt er ordlyden i bestemmelsen.⁹

Terrorbestemmelsene er relativt grundig behandlet i forarbeidene, og disse vil således også måtte tillegges betydelig vekt ved i forhold til forståelsen av bestemmelsene. Det følger av norsk lovgivningstradisjon at forarbeidene har en sentral betydning i det rettskildemessige bildet.

Straffeloven § 147b er omtalt i Ot.prp.nr.61 2001-2002 ”Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv.”, og i Innst.O.nr. 70 2001-2002 ”Innstilling fra justiskomiteen om endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv.” I tillegg er forarbeidene til ny straffelov av betydning da de oppsummerer rettstilstanden etter gammel lov, og redegjør for departementets vurderinger av spørsmål knyttet til terrorvirksomhet i ny lov. Forarbeidene til ny lov er Ot.prp.nr.8 2007-2008 ”Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv.”, og Innst.O.nr.29 2007-2008 ”Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv.”

Av øvrige rettskilder finnes det svært begrenset med rettspraksis som er knyttet til terrorbestemmelsene. Per i dag finnes det bare en Høyesterettsdom som knytter seg til forståelsen av straffeloven § 147a annet ledd.¹⁰ I tillegg har vi en dom fra Oslo Tingrett som berører forsettskravet etter § 147a.¹¹ Ingen av disse dommene knytter seg til forståelsen av straffeloven § 147b, men siden § 147a gir en legaldefinisjon av begrepet ”terrorhandling”, som også benyttes i § 147b, vil disse dommene også kunne tillegges vekt

---

⁹ Strafferetten er kjerneområdet for legalitetsprinsippet og ordlyden må således tillegges stor vekt ved tolkningen av et straffebud. Borgerne kunne forutberegne hvilke handlinger som er straffbare ut fra ordlyden i bestemmelsen.

¹⁰ Se Rt. 2003 s. 462

¹¹ Se TOSLO-2007-167415

i forhold til forståelsen av denne bestemmelsen. På bakgrunn av at det finnes begrenset med norsk rettspraksis knyttet til bestemmelsene er det i tillegg trukket inn avgjørelser fra svenske og danske domstoler som kan være egnet til å belyse hvordan norske domstoler vil kunne anvende bestemmelsene.

De norske terrorbestemmelsene er, i likhet med de øvrige nordiske, et resultat av en folkerettslig forpliktelse gjennom FN-resolusjon 1373 og FN-konvensjonen av 9. desember 1999 om bekjempelse av finansiering av terrorisme. Disse forpliktelsene vil da også være en relevant rettskilde i forhold til forståelsen av bestemmelsene.

Folkerettslige kilder som knytter seg til forståelsen av disse forpliktelsene vil også kunne være relevant i forhold til forståelsen av de norske bestemmelsene. I tillegg vil andre folkerettslige forpliktelser som knytter seg til grunnleggende menneskerettigheter være relevant rettskilder som vil måtte tillegges en viss vekt i forhold til forståelsen og anvendelsen av terrorbestemmelsene.

Da terrorbestemmelsene er av nyere dato er det også begrenset med juridisk litteratur som behandler disse. Det finnes imidlertid enkelte artikler som belyser spørsmål knyttet til disse bestemmelsene, og som vil bli behandlet der dette er relevant.

For en nærmere beskrivelse av hvilke kilder som ligger til grunn for avhandlingen vil jeg vise til kilderegisteret.

1.5 Den videre fremstillingen

I punkt 2 vil jeg ta for meg den folkerettslige bakgrunnen for terrorbestemmelsene, og gjennomføringen av disse forpliktelsene i norsk strafferett. Deretter vil jeg i punkt 3 foreta en analyse av forsettskravet i terrorfinansieringsbestemmelsen både etter gjeldende rett og etter ny straffelov av 2005. Først vil jeg redegjøre for rekkevidden av skyldkravet etter gjeldende rett, og etter ny straffelov (punkt 3.2 og 3.3). Deretter vil jeg vurdere dette

forsettskravet i et bevisteoretisk lys (punkt 3.4), før jeg i punkt 3.5 vil redegjøre for det typiske bevisbildet som vil kunne foreligge ved vurderingen av forsettskravet. Herunder vil jeg også foreta en analyse av to nordiske dommer fra henholdsvis Sverige og Danmark som kan belyse hvordan domstolene i saker om terrorfinansiering har vurdert bevisene i forhold til forsettskravet (punkt 3.6). Videre vil jeg i punkt 3.7 drøfte den strafferettslige betydningen av såkalte terrorlister, før jeg avslutningsvis i punkt 3.8 vil foreta en vurdering på om det kan forsvares at det etter ny straffelov vil gjelde forskjellige forsettskrav etter bestemmelsene om terrorhandling og terrorfinansiering.

2 Lovhistorikk

2.1 Den folkerettslige bakgrunn

Terroranslaget mot USA 11. september 2001 medførte at FNs sikkerhetsråd dagen etter vedtok resolusjon 1368. Resolusjonen konstaterte at terroranslaget var en trussel mot internasjonal fred og sikkerhet, og hjemlet således at Sikkerhetsrådet kunne treffe bindende vedtak etter FN-pakten kapittel VII.¹²

Den 28. september 2001 vedtok sikkerhetsrådet med hjemmel i FN-pakten kapittel VII resolusjon 1373 som i hovedsak pålegger medlemsstatene å forhindre finansiering av terrorisme. Dette er første gangen Sikkerhetsrådet benytter fullmakten i FN-pakten til å pålegge medlemslandene generelle og permanente tiltak for å forhindre en bestemt type kriminalitet.¹³

De tiltak som ble vedtatt i resolusjonen må sees i sammenheng med FN-konvensjonen av 9. desember 1999 om bekjempelse av finansiering av terrorisme (heretter kalt ”terrorfinansieringskonvensjonen” eller ”konvensjonen”).¹⁴ Et av formålene med resolusjonen var nettopp å få gjennomført og iverksatt de tiltak som følger av konvensjonen.

Konvensjonen artikkel 2 nr. 1 pålegger statene å kriminalisere det å samle inn midler eller stille midler til rådighet for terrorformål, for terrororganisasjoner eller for enkeltpersoner som vil begå terrorhandlinger. Konvensjonen ble undertegnet av Norge 1. oktober 2001, og ratifisert den 15. juli 2002.

---

¹² FN-pakten art. 37

¹³ Høytingsfråsegn frå Erling Johannes Husabø pkt 1.

¹⁴ Ot.prp.nr. 61 2001-2002 på s. 5 og FN-konvensjonen av 9. desember 1999 om bekjempelse av finansiering av terrorisme

Sikkerhetsrådets resolusjon 1373 punkt 1 bokstav a inneholder en formålsbestemmelse, der medlemsstatene pålegges å forebygge og forhindre finansiering av terrorhandlinger. Denne plikten er nærmere presisert for i punkt 1 bokstav b og d.

Resolusjonen er i medhold av FN-paktens kapittel VII folkerettslig bindende for alle medlemsstatene. Dette er ubestridt og lagt til grunn ved gjennomføringen av bestemmelsene i norsk rett. Et spørsmål er imidlertid i hvilken grad stater skal se hen til etterfølgende tiltak av FN i sin tolkning og anvendelse av forbudet. Jeg vil komme nærmere tilbake til dette i forhold til spørsmålet om terrorlistenes betydning for norsk strafferett.

2.2 Norges gjennomføring av forpliktelsene etter FN resolusjon 1373, og terrorfinansieringskonvensjonen

Norge ga arbeidet mot finansiering av terrorisme høy prioritet. Den 5. oktober 2001 ble et forbud mot finansiering av terrorisme innført i norsk rett ved en provisorisk anordning.¹⁵ Dette ble gjort for å bringe norsk rett i samsvar med de internasjonale forpliktelsene Norge hadde etter resolusjon 1373. Bestemmelsene i anordningen gjorde det straffbart å forsettelig stille til rådighet, samle inn eller på annen måte skaffe økonomiske midler eller verdier i den hensikt at disse helt eller delvis skal brukes til å forberede eller gjennomføre en terrorhandling, eller med viten om at midlene eller verdiene er ment å brukes slik.¹⁶

Ved lov nr 54 av 28. juni 2002 om endringer i straffeloven og straffeprosessloven m.v. ble anordningen avløst av nye lovbestemmelser som kriminaliserer terrorhandlinger og finansiering av denne type handlinger. De sentrale lovbestemmelsene i denne sammenheng er straffeloven §§147a og 147b.

---

¹⁵ Provisorisk anordning av 5. oktober 2001

¹⁶ Anordningens §2

Strl. § 147a lyder;

*En straffbar handling som nevnt i §§ 148, 151 a, 151 b første ledd jf. tredje ledd, 152 annet ledd, 152 a annet ledd, 152 b, 153 første til tredje ledd, 153 a, 154, 223 annet ledd, 224, 225 første eller annet ledd, 231 jf. 232, eller 233 anses som en terrorhandling og straffes med fengsel inntil 21 år når handlingen er begått **med det forsett***

- a) å forstyrre alvorlig en funksjon av grunnleggende betydning i samfunnet, som for eksempel lovgivende, utøvende eller dømmende myndighet, energiforsyning, sikker forsyning av mat eller vann, bank- og pengevesen eller helseberedskap og smittevern,*
- b) å skape alvorlig frykt i en befolkning, eller*
- c) urettmessig å tvinge offentlige myndigheter eller en mellomstatlig organisasjon til å gjøre, tåle eller unnlate noe av vesentlig betydning for landet eller organisasjonen, eller for et annet land eller en annen mellomstatlig organisasjon.*

Straffen kan ikke settes under minstestrafen som er bestemt i straffebudene som er nevnt i første punktum.

Med fengsel inntil 12 år straffes den som med slikt forsett som nevnt i første ledd, truer med å begå en straffbar handling som nevnt i første ledd, under slike omstendigheter at trusselen er egnet til å fremkalle alvorlig frykt. Får trusselen en følge som nevnt i første ledd bokstavene a, b eller c, kan fengsel inntil 21 år idømmes.

Medvirkning straffes på samme måte.

Med fengsel inntil 12 år straffes den som planlegger eller forbereder en terrorhandling som nevnt i første ledd, ved å inngå forbund med noen om å begå en slik handling.

Strl. § 147b første ledd lyder;

*Med fengsel inntil 10 år straffes den som fremskaffer eller samler inn penger eller andre formuesgoder, **med det forsett at** formuesgodene helt eller delvis skal finansiere terrorhandlinger eller andre overtredelser av § 147 a. (mine uthevn.)*

2.2.1 Nærmere om forsettskravet etter § 147a

Straffeloven § 147a første ledd gir en legaldefinisjon av begrepet terrorhandling. For det første må ett av de nevnte straffebudene bestemmelsen nevner være overtrådt. Det vil si at gjerningsmannen forsettelig må ha foretatt en handling som oppfyller den objektive gjerningsbeskrivelsen i den nevnte bestemmelse. I tillegg til dette må handlingen være begått med et kvalifisert forsett. Det følger av at strl. § 147a bokstav a til c oppstiller alternative følger som en vet at kan inntre.

Bestemmelsen utvider ikke området for det straffbare etter norsk rett. Alle de handlinger listet opp i bestemmelsens første ledd var straffbare allerede før innføringen av § 147a. Men bestemmelsen er med på å definere hvilke forbrytelser som skal regnes som terrorisme, og er således nødvendig for å kunne kriminalisere det å gi finansiell støtte til terrorvirksomhet. Og videre bestemme virkeområdet for reglene om forbud mot forbund om å begå en terrorhandling etter bestemmelsens fjerde ledd.¹⁷

---

¹⁷ En annen konsekvens av at en handling blir karakterisert som en terrorhandling er det kan iverksettes visse typer tvangsmidler dersom det mistenkes at en slik handling vil bli begått.

Spørsmålet er om ordlyden i bestemmelsen, ”med det forsett”, kan tolkes dit hen at det kreves hensikt med hensyn til de følger som er nevnt i bokstav a-c, eller om det er tilstrekkelig at gjerningsmannen har innsikt i at følgene kan inntre.

Spørsmålet om det burde kreves at gjerningspersonen har utvist hensikt ble grundig vurdert under forberedelsen av lovforslaget. Under høringsuttalelsen¹⁸ ga dommerforeningen uttrykk for at den mente det burde gjelde et krav om at gjerningspersonen har utvist hensikt. Departementet kom imidlertid til at skyldkravet burde være alminnelig forsett. Det ble i den forbindelse uttalt at;

Et moment i vurderingen er at det kan skape til dels store bevisvansker å kreve at gjerningspersonen må ha utvist hensikt. Men det avgjørende har vært at departementet mener at forsett er et riktig skyldkrav i forbindelse med terrorisme. For eksempel er det ikke urimelig at den som begår objektivt sett typiske terrorhandlinger med viten om at handlingene vil skape alvorlig frykt i befolkningen, eller som holder dette for overveiende sannsynlig ved utførelsen av handlingene, straffes for terrorisme. Det gjelder selv om gjerningspersonen ikke hadde til hensikt å skape slik frykt. Dersom gjerningspersonen her utvist slik hensikt, vil det være et skjerpende moment i straffeutmålingen.¹⁹

Departementets vurdering er med andre ord at det ikke er et krav om at handlingen er utført med hensikt om å oppnå en av følgene i bokstav a til c. Om gjerningsmannen har utvist hensikt vil være et straffeutmålingsmoment, men er ikke relevant i forhold til skyldspørsmålet for overtredelse av strl. § 147a. Handlingen er tilstrekkelig straffverdig som terrorisme dersom gjerningsmannen har ansett det som sikkert eller overveiende sannsynlig at følgene som nevnt i bokstav a til c vil inntre som følge av handlingen.²⁰

---

¹⁸ Ot.prp.nr.61 2001-2002 på s. 39

¹⁹ Ot.prp.nr.61 2001-2002 på s. 46

²⁰ Når det gjelder forsettskravet etter strl. § 147b så er ordlyden i bestemmelsen likelydene med § 147a. I forhold til skyldkravet ble det uttalt i forarbeidene at; ”Skyldkravet er alminnelig forsett. Bestemmelsen rammer dermed den som holder det for sikkert eller overveidende sannsynlig at de økonomiske midlene skal finansiere terrorhandlinger. Også den som på gjerningstidspunktet bare holder denne følgen for mulig, men

Justiskomiteens flertall hadde ingen innvendinger til den vurdering departementet hadde gjort i forhold til dette spørsmålet;

Flertallet slutter seg i det alt vesentligste til departementets avgrensning og oppbygging av § 147 a, og er enig i forslaget om hvilke handlinger som skal danne grunnlag for å bli karakterisert som terrorvirksomhet.²¹

Den eneste dommen som per i dag direkte har tatt stilling til forståelsen av forsettskravet er en dom fra Oslo tingrett (TOSLO-2007-167415). Saken gjaldt tre personer som var satt under tiltale for diverse forbrytelser knyttet til terrorisme og torpedovirksomhet.

I følge tiltalen skulle to av de tiltalte, A og B, ha planlagt eller forberedt en terrorhandling ved å inngå forbund i strid med strl. § 147a tredje ledd, jfr. første ledd litra b. I tidsrommet februar 2006 til september 2006 skulle de to ha avtalt anslag mot USAs og Israels ambassade, samt anslag mot det mosaiske trossamfunn, med det formål å skape alvorlig frykt i en befolkning.

I tillegg var to av de tiltalte, A og C, satt under tiltale for å ha truet med å begå en terrorhandling, jfr. § 147a annet ledd, jfr. første ledd litra b, da de avfyrt minst 13 skudd mot det mosaiske trossamfunns synagoge i september 2006.

Alle de tre tiltalte ble frikjent for terroranklagene. Retten fant det ikke tilstrekkelig bevist at A og B hadde inngått straffbart terrorforbund, og skuddene mot synagogen var etter rettens oppfatning ikke å anse som en terrortrussel. Saken ble ikke anket av påtalemyndigheten, og er således rettskraftig med hensyn til frifinnelsene.²²

---

som har til hensikt at midlene skal finansiere terrorhandling, rammes av bestemmelsen”, se Ot.prp.nr.61 2001-2002 s. 138.

²¹ Innst. O. nr. 70 2001-2002 på s. 11

²² Saken er anket av de tiltalte med hensyn til straffeutmålingen.

I forhold til forståelsen av forsettskravet etter § 147a konstaterte retten innledningsvis at loven ikke krever at gjerningsmannen har hatt til hensikt å fremkalle følgene i bestemmelsens bokstav a-c. Alminnelig forsett er i utgangspunktet tilstrekkelig.

§ 147a favner imidlertid, etter rettens oppfatning, videre enn tilsvarende regler for de fleste EU-land. EUs rammebeslutning av 13. juni 2002, som samordner EU-statenes gjennomføring av FN-resolusjon 1373, krever at det skal foreligge terrorhensikt, jfr. ordlyden; ”with the aim of...”²³

Retten tok så for seg ny straffelov av 2005 § 131 der vilkåret om terrorforsett er erstattet med et krav om terrorhensikt. Begrunnelsen for endringen er i følge forarbeidene at definisjonen av terrorhandling ellers ville favne for vidt, og ”fjerner seg fra den tradisjonelle oppfatningen av terrorhandlinger som et utslag av en spesiell motivasjon eller beveggrunn.”²⁴ I tillegg vil et krav om terrorhensikt harmonisere bedre med den rettstilstand som følger av EUs rammebeslutning.

Videre uttalte retten i forhold til forsettskravet at;

På bakgrunn av lovgivers motiver for å endre ny straffelov 2005 § 131 til å kreve terrorhensikt, sammenholdt med prinsippet i straffeloven § 3 om å anvende den for tiltalte gunstigste regel, mener retten at gode grunner taler for å legg til grunn et krav om terrorhensikt også etter gjeldende rett.²⁵

Tingretten synes her å legge til grunn, i strid med forarbeidene, at det etter gjeldende rett er et krav om terrorhensikt. Det kan virke som om tingretten foretar en innskrenkende fortolkning av hva straffebudet rammer på bakgrunn av lovgivers formål med å endre forsettskravet etter ny straffelov § 131. For det første lovgivers oppfatning av at et ordinært

---

²³ EUs rammebeslutning av 13. juni 2002 om bekjempelse av terrorisme artikkel 1(1).

²⁴ TOSLO-2007-167415 pkt. 3.3

²⁵ TOSLO-2007-167415 pkt. 3.3

forsettskrav medfører at straffebudet rekker for vidt, og for det andre målsetningen om en harmonisering i forhold til EU-statenes gjennomføring av forbudet.

I ny straffelov av 2005 § 131 som enda ikke har trådt i kraft er som nevnt det alminnelige forsettskravet erstattet med et krav om hensiktsforsett.

En tingrettsdom har i sin alminnelighet begrenset rettskildemessig verdi. De momenter som retten forankrer sin innskrenkende fortolkning i kan imidlertid ha en viss argumentasjonsverdi ved en senere sak av samme karakter. Særlig må dette gjelde på bakgrunn av lovendringen om at det nå etter lovens ordlyd fremgår at det stilles krav om hensiktsforsett.

3 Analyse av "terrorfinansieringsforsettet"

3.1 Innledning

Med foreslått lovendring²⁶ vil det gjelde et krav til hensiktsforsett etter strl § 147a, mens dette ikke er tilfelle for bestemmelsen om finansiering av terrorvirksomhet.

I ny straffelov av 2005 vil skyldkravet etter nåværende strl § 147b som nevnt bli at det kreves at gjerningsmannen har overtrådt gjerningsbeskrivelsen "med hensikt eller viten om" at formuesgodene helt eller delvis skal finansiere terrorvirksomhet eller personer/grupper med tilknytning til slik virksomhet.

En skulle tro at det krav som stilles til gjerningsmannens forsett etter strl § 147 b, burde være det samme som etter strl § 147 a.

Det kan stilles spørsmål ved om lovgiver her har ment at det ikke skal stilles krav til hensiktsforsett etter straffeloven § 147 b, og om det i alle tilfelle kan være en heldig løsning dersom kravet til terrorforsettet er forskjellig i strl § 147 a og b.

Problemstillingen i det følgende er todelt. For det første er det et spørsmål om hvilken rekkevidde forsettskravet etter bestemmelsen om terrorfinansiering har. Og for det andre hvilke konsekvenser et slikt skille mellom handling og finansiering har for den bevismessige situasjonen for forsettskravet etter bestemmelsen om terrorfinansiering. Hvilken kunnskap må gjerningsmannen ha om den organisasjonens aktiviteter for å kunne dømmes for finansiering av terrorvirksomhet?

---

²⁶ Lov om straff av 2005 nr. 28

Innledningsvis vil jeg først redegjøre for rekkevidden av forsettskravet etter § 147b og den tilsvarende bestemmelse i straffelov av 2005, § 135. Deretter vil jeg knytte dette opp mot hvilke bevis som typisk vil foreligge i forhold til forsettskravet etter bestemmelsen. Under dette spørsmålet vil jeg foreta en analyse og sammenligning av to dommer om terrorfinansiering fra henholdsvis Danmark og Sverige i forhold til hvilke bevis som forelå i de to sakene. Videre vil jeg drøfte hvilken bevismessig betydning de såkalte terrorlistene for forsettskravet i bestemmelsen. Avslutningsvis vil jeg drøfte om skillet mellom terrorhandling og terrorfinansiering med hensyn til hvilke krav som stilles til gjerningsmannens forsett lar seg forsvare.

3.2 Skyldkravet i terrorfinansieringsbestemmelsen

Ordlyden i § 147b; "...begått med det forsett...", kan tale for at bestemmelsen oppstiller et skjerpet skyldkrav i forhold til det alminnelige forsettskravet, og at det dermed er et krav om at gjerningsmannen må ha handlet med hensiktsforsett. Slik skal bestemmelsen imidlertid ikke forstås.

Det var kun i det opprinnelige lovforslaget fra departementet at forsettskravet var formulert slik at gjerningsmannen måtte handle "...i den hensikt at ... eller med kunnskap om...". Under høringsrunden var det delte oppfatninger blant de forskjellige høringsinstansene med hensyn til hvilken skyldgrad som skulle kreves i forhold til bestemmelsen om terrorfinansiering.

Departementet kom etter sin vurdering til den konklusjon at skyldkravet burde forenkles i forhold til det opprinnelige lovforslaget ved at det bare skulle kreves alminnelig forsett;

Skyldkravet er alminnelig forsett. Bestemmelsen rammer dermed den som holder det for sikkert eller overveiende sannsynlig at de økonomiske midlene skal finansiere terrorhandlinger. Også den som på gjerningstidspunktet holder denne

følgen for mulig, men som har til hensikt at midlene skal finansiere terrorhandlinger, rammes av bestemmelsen.²⁷

Lovgivers intensjon var således at det skulle gjelde et alminnelig forsettskrav etter § 147b.

Departementet vurderte under forberedelsen av lovforslaget til ny straffelov av 2005 om terrorfinansieringsbestemmelsen, i likhet med bestemmelsen om terrorhandling, skulle ha et krav om hensiktsforsett.

Det følger av terrorfinansieringskonvensjonen art 2 nr. 1²⁸ at statene er forpliktet til å kriminalisere finansiering eller innsamling av formuesgoder hvis det forligger ”intention” eller ”knowledge” om at midlene helt eller delvis skal finansiere terrorvirksomhet. Et identisk hensiktsforsettskrav følger av FNs sikkerhetsråds resolusjon 1373 art. 1 bokstav b. I den norske oversettelsen er forsettskravet formulert som ”i den hensikt” eller med ”kjennskap til”²⁹.

Konvensjonen og resolusjonen krever med andre ord at statene kriminaliserer de tilfeller der gjerningsmannen opptrer med hensikt om at midlene skal finansiere terrorvirksomhet, eller har positiv kunnskap om at dette vil kunne skje. Forsettskravet etter konvensjonen og resolusjonen ligger etter min mening nærmere et krav om hensiktsforsett, enn et alminnelig forsettskrav.

Departementet vurderte om dette kravet til hensiktsforsett skulle gjennomføres også i terrorfinansieringsbestemmelsen, eller om reglene om skyld i straffelovens alminnelige del skulle komme til anvendelse så sant de oppfylte forpliktelsene. Departementet gikk inn for den sistnevnte løsningen, at straffelovens alminnelige skyldkrav, jf. Straffeloven 2005 §§ 21 og 22, som utgangspunkt skulle gjelde for bestemmelsene som oppfylte konvensjonsforpliktelsene. Begrunnelsen for dette var at;

---

²⁷ Ot.prp.nr.61 2001-2002 s.138

²⁸ FN-konvensjonen av 9. desember 1999 om bekjempelse av finansiering av terrorisme

²⁹ I den norske oversettelsen av resolusjon 1373 er ”knowledge” kravet oversatt med ”vel vitende om”.

En mer direkte gjennomføring av konvensjonenes subjektive krav ville skape uklarhet og komplisere lovgivningen unødig. Enda viktigere er at det ikke er gitt hvordan disse subjektive vilkårene skal tolkes, noe som henger sammen med at det ikke finnes en entydig alminnelig strafferettslære på det internasjonale plan. Statspartene har ulike rettstradisjoner, og ordlyden i de internasjonale kriminaliseringsforpliktelsene representerer en minste felles konsensus. I mangel av klare holdepunkter for en slik løsning har det neppe vært meningen å gi de subjektive vilkårene i de rettslige instrumentene et innhold som avviker nevneverdig fra reglene om subjektiv skyld i den enkelte medlemsstat. Departementet er derfor av den oppfatning at en ikke kan slutte for mye ut av ordbruken i konvensjonene, og at statene er gitt et visst spillerom ved gjennomføringen av forpliktelsene.³⁰

Det kan her virke som departementet var av den oppfatning at ordlyden i konvensjonene med hensyn til skyldkravet representerte et minstekrav av det statene var forpliktet til å gjennomføre, og at statene hadde et visst spillerom med hensyn til utforming av skyldkravet så lenge dette minstekravet etter forpliktelsene var oppfylt. Det vil med andre ord, etter departementets oppfatning, ikke være i strid med forpliktelsene etter konvensjonene dersom statene har et mildere forsettskrav enn det som følger av konvensjonsteksten.

Problemet med dette synspunktet i forhold til bestemmelsen om terrorfinansiering er at et mildere forsettskrav også utvider området for hva som er å anse som straffbar terrorfinansiering. Det er jo nettopp terrorfinansieringsforsettet som trekker grensen mellom den straffbare og den straffrie handling.

---

³⁰ Ot.prp.nr.8 2007-2008 s. 166-167

Det kan stilles spørsmål om ikke en slik utvidelse av straffeansvaret kan medføre problemer for Norges øvrige folkerettslige forpliktelser, til tross for de vurderinger om minstekrav etter terrorfinansieringskonvensjonen som departementet har foretatt.

Den 26. april 2006 rettet FNs menneskerettighetskomité en offisiell kritikk mot Norge i forhold til legaldefinisjonen av ”terrorhandling” i strl. § 147a;

The Committee is concerned about the potentially overbroad reach of the definition of terrorism in article 147b³¹ of the Penal Code.

The State party should ensure that its legislation is adopted in the context of the fight against terrorism (pursuant to Security Council resolution 1373 (2001)) is limited to crimes that deserve to attract the grave consequences associated with terrorism.³²

Komiteen uttrykte bekymring med hensyn til at definisjonen av terrorisme i den norske bestemmelsen potensielt hadde for stor rekkevidde. Det blir ikke påpekt hvilke forhold som gjorde definisjonen for vidtrekkende, men dersom man sammenligner den norske definisjonen med den definisjonen som for eksempel fremgår av EUs rammebeslutning av 13. juni 2002 så er den eneste forskjellen av betydning utformingen av forsettskravet. Forsettskravet etter rammebeslutningen lyder ”with the aim of”, altså et krav om hensiktsforsett, mens den norske definisjonen har et krav om alminnelig forsett.

Selv om man ikke kan se noen direkte sammenheng mellom EUs rammebeslutning og FNs menneskerettighetskomités oppfatning av definisjonen av terrorisme er rammebeslutningen retningsgivende for alle statene som er medlemmer i EU, og vil således danne grunnlaget for de nasjonale definisjonene i disse landene³³. FN har som kjent ingen egen

---

³¹ Henvisningen til § 147b må bero på en skrivefeil da det er § 147a som gir en legaldefinisjon av begrepet.

³² Se CCPR/C/NOR/CO/5 pkt. C 9

³³ Som eksempel kan nevnes at både den danske og den svenske legaldefinisjonen av terrorisme bygger på EUs rammebeslutning.

legaldefinisjon av begrepet terrorisme. Det kan da, etter min mening, være en nærliggende slutning at det var nettopp forsettskravet i den norske bestemmelsen som medførte at komiteen mente at definisjonen var for vidtrekkende.

Videre uttaler komiteen at statene burde passe på at lovgivningen om terrorvirksomhet begrenser seg til forhold som fortjener å tiltrekke seg de graverende konsekvensene forbundet med terrorisme. At det er FNs menneskerettighetskomité som kommer med kritikken gjør det nærliggende å tro at komiteen mener at definisjonen av "terrorhandling" slik den lyder etter § 147a kan være i strid med enkelte grunnleggende menneskerettigheter, og at de krav konvensjonene oppstiller må anses som en slags menneskerettslig minstestandard.

I ny straffelov av 2005 § 131, som samsvarer med § 147a etter gjeldende lov, er også forsettskravet endret til et krav om hensiktsforsett. Dette ble som nevnt tidligere gjort blant annet for å bringe definisjonen på linje med EUs rammebeslutning. Selv om kritikken fra FNs menneskerettighetskomité ikke er nevnt i forarbeidene til den nye bestemmelsen kan det være nærliggende å tro at også denne hadde betydning for endringen av forsettskravet.

Når det gjelder terrorfinansiering følger det som nevnt tidligere av resolusjon 1373, og terrorfinansieringskonvensjonen, at det gjelder et krav om "intention" eller "knowledge" med hensyn til hva som finansieres. Det samme skjerpede forsettskravet følger av EUs rammebeslutning der det i artikkel 2 kreves at gjerningsmannen har kunnskap ("knowledge") om hva som finansieres.

Hvis man sammenholder FNs menneskerettighetskomités påpekning om at lovgivningen må begrense seg til de forhold som fortjener å bli straffet som terrorisme, med de skyldkravene som fremkommer av de folkerettslige forpliktelsene, kan det etter min mening stilles spørsmål ved om et alminnelig forsettskrav i forhold til terrorfinansiering kan være i strid med konvensjonen, eller med andre folkerettslige forpliktelser. Departementet kom imidlertid til den konklusjon at det ikke var grunn til å legge for stor

vekt på ordlydene i de forskjellige konvensjonene så lenge de minstekrav som følger av konvensjonene ble oppfylt.

På bakgrunn av dette gikk departementet, etter en gjennomgang av konvensjonsforpliktelsene etter de ulike konvensjonene vedrørende terrorisme, inn for å stort sett ”*sløyfe kvalifiserte skyldkrav, både dem som knytter seg til enkelte av elementene i gjerningsbeskrivelsen og dem som inngår i subjektive overskudd*”³⁴. Departementets syn var at det alminnelige forsettskravet, jfr. Straffeloven 2005 §§ 21 og 22, som den store hovedregel også skulle gjelde i forhold til terrorbestemmelsene. Unntaksvis kunne det imidlertid være behov for å avgrense straffeansvaret;

I noen bestemmelser foreslås det imidlertid særskilt strenge skyldkrav for å begrense straffansvaret, se for eksempel forslaget til § 135 første ledd hvor det stilles krav om hensikt eller viten om at midler vil bli brukt til terrorfinansiering.³⁵

Under den videre lovforberedelsen kan det virke som om departementet endret syn på at straffansvaret etter § 135 skulle begrenses ved at det skulle innføres et skjerpet skyldkrav. Under den særskilte behandlingen av bestemmelsen uttalte departementet i strid med det overnevnte at;

Departementet foreslår som vilkår for straff at gjerningspersonen må ha forsett om at midlene eller tjenestene skal brukes til handlinger som nevnt eller av personer eller foretak som nevnt. En person som for eksempel samler inn penger til en organisasjon eller gruppe i den tro at den bare utfører lovlig virksomhet, kan ikke straffes.

I høringsnotatet gikk departementet inn for å kreve hensikt eller kunnskap hva gjaldt bruken av midlene eller tjenestene, men departementet har i lys av liknende

---

³⁴ Ot.prp.nr.8 2007-2008 s. 167

³⁵ Ot.prp.nr.8 2007-2008 s. 167

spørsmål ellers i lovarbeidet kommet til at enhver form for forsettlig terrorfinansiering belegges med straff. Departementet ønsker i minst mulig grad å kreve særskilte skyldformer som skiller seg fra den alminnelige forsettslæren, jf. straffeloven 2005 § 22. Selv om det er viktig å avgrense straffansvaret slik at det ikke favner for vidt, bør en ikke gjøre det ved å ty til særlige skyldkrav, men heller ved å ta i bruk en rettsstridsreservasjon...³⁶

Det samme gjentar departementet under merknader til de enkelte paragrafer der det uttales at;

Skyldkravet er forsett, jf. §21 jf. §22. Forsettet må omfatte den omstendighet at midlene skal brukes til terrorhandlinger eller at mottakeren av midlene eller tjenestene begår slike handlinger.³⁷

Denne endringen i departementets syn på skyldkravet etter terrorfinansieringsbestemmelsen har imidlertid ikke gitt seg utslag i det endelige lovforslaget fra departementet som også etter høringsrunden og vurderingen lød ”med hensikt eller viten om...”.

Justiskomiteen vurderte ikke spørsmålet i sin behandling av bestemmelsen, og den endelige lovteksten har samme ordlyd som lovforslaget fra departementet.³⁸

Etter min mening kan det virke noe uklart hvilket skyldkrav som er ment å gjelde etter den nye terrorfinansieringsbestemmelsen. Ordlyden taler klart for et skjerpet forsettskrav, og enkelte uttalelser i forarbeidene trekker i samme retning. Departementets konkrete vurdering i forhold til skyldkravet i terrorfinansieringsbestemmelsen trekker imidlertid i retning av at det gjelder et alminnelig forsettskrav etter bestemmelsen, på tross av at ordlyden ikke har blitt endret.

---

³⁶ Ot.prp.nr.8 2007-2008 s.198-199

³⁷ Ot.prp.nr.8 2007-2008 s. 319

³⁸ Innst.O.nr.29 2007-2008 pkt. 8.2

Det må etter min mening, på bakgrunn av departementets uttalelser i forarbeidene og det forhold at justiskomiteen ikke hadde noen merknader til dette, kunne legges til grunn at lovgivers intensjon er at det skal gjelde et alminnelig forsettskrav etter også etter den nye bestemmelsen om terrorfinansiering. På bakgrunn av ordlyden i bestemmelsen, og den folkerettslige reguleringen, er det etter min mening imidlertid ikke gitt at domstolene vil tolke bestemmelsen slik at det gjelder et alminnelig forsettskrav etter straffeloven av 2005 § 135.

Et alminnelig forsettskrav medfører at den som ikke har hatt til hensikt å finansiere terrorvirksomhet, men ansett det som sikkert eller overveiende sannsynlig at finansieringen brukes til dette formål, også rammes av bestemmelsen. Det samme gjelder dersom gjerningsmannen har ansett det som mulig at finansieringen vil brukes til terrorvirksomhet, og bestemt seg for å gjennomføre finansieringen selv om det er sikkert eller overveiende sannsynlig at dette er tilfelle, såkalt eventuelt forsett.³⁹

3.3 Rettsstridsreservasjonen

Som nevnt over valgte departementet i straffelov av 2005 § 135 å innta en uttrykkelig rettsstridsreservasjon, i stedet for å innføre et skjerpet forsettskrav, for å avgrense at straffansvaret etter bestemmelsen ikke ble for vidt.⁴⁰ Det følger av den nye bestemmelsen at det er den ”rettsstridige” finansieringen av terrorhandlinger eller personer/grupper tilknyttet slik aktivitet som rammes.

Spørsmålet i denne sammenheng er om en uttrykkelig rettstridsreservasjon kan reparere det forhold at straffansvaret ikke er avgrenset gjennom et skjerpet skyldkrav.

---

³⁹ Om eventuelt forsett, se legaldefinisjonen i straffelov 2005 § 22 første ledd bokstav c.

⁴⁰ Ot.prp.nr.8 2007-2008 s. 199

Begrepet ”rettstrid” har tradisjonelt i strafferettslig sammenheng blitt brukt for å markere enten at det er nærliggende at det kan foreligge en straffrihetsgrunn – for eksempel nødrett eller nødverge – eller som en generell begrensning av straffebudets anvendelsesområde.⁴¹

Om bruk av rettstridsreservasjoner generelt i den nye straffeloven uttalte departementet at;

Ordet ”rettstridig” vil i straffeloven 2005 bli benyttet for å markere at det er spesielt nærliggende å tolke straffebestemmelsen innskrenkende fordi straffeansvaret ellers kan rekke lenger enn lovgiverne tilsiktet. Rettslig sett vil det typisk gjøre seg gjeldende tungtveiende reelle hensyn som etter omstendighetene tilsier at en handling ikke bør rammes av straff, selv om handlingen rammes av lovens ord.⁴²

Rettstridsreservasjonen skal med andre ord brukes som en sikkerhetsventil for de tilfeller der en handling som i utgangspunktet oppfyller lovens ord likevel ikke er tilstrekkelig straffverdig til å ilegge straff.

I forhold til reservasjonen i § 147b følger det av forarbeidene at denne skal brukes med varsomhet, og at den nærmere anvendelsen ”*må skje som ledd i påtalemyndigheten og domstolenes behandling av konkrete saker*”.⁴³

Ved å innta en rettstridsreservasjon i stedet for å foreta en innskjerpelse av forsettskravet har lovgiver i enda større grad enn etter den opprinnelige § 147b overlatt til domstolene å trekke opp grensene for hva som utgjør straffbar terrorfinansiering.

Spørsmålet i denne sammenheng er om dette er en forsvarlig lovgivningsteknikk ved utformingen av et straffebud.

---

⁴¹ Ot.prp.nr.8 2007-2008 s. 22

⁴² Ot.prp.nr.8 2007-2008 s. 22

⁴³ Ot.prp.nr.8 2007-2008 s. 199

Ved å innta en uttrykkelig rettsstridsreservasjon kan domstolene i større grad basere sin vurdering på handlingens straffverdighet, enn tilfellet hadde vært dersom lovgiver i stedet hadde valgt å avgrense straffansvaret gjennom et skjerpet forsettskrav. Det kan tenkes situasjoner der en finansieringshandling er tilstrekkelig straffverdig også for det tilfelle der det bare er utvist, eller der det kun lar seg bevise at gjerningsmannen har opptrådt med, eventuelt forsett. En skjerpelse av forsettskravet vil i disse situasjoner medføre at gjerningsmannen ikke kan straffes for overtredelse av straffebudet da kravet til subjektiv skyld ikke er oppfylt. I andre situasjoner kan det tenkes at handlingen, på tross av at forsett er bevist, ikke er tilstrekkelig straffverdig til å ilegge straff. Rettsstridsreservasjonen kan således medføre at domstolene står friere til å basere sin avgjørelse på om handlingen, på tross av at forsettskravet er oppfylt, likevel ikke er tilstrekkelig straffverdig til å ilegge straff. Disse forhold kan tale for at dette er en forsvarlig lovgivningsteknikk.

På den andre siden kan en slik uttrykkelig rettsstridsreservasjon være med på å svekke mulighet til å forutberegne sin rettsposisjon, og gjøre det enda vanskeligere for borgerne å innrette seg etter straffebudets ordlyd.⁴⁴ Særlig må dette etter min mening gjelde når ordlyden i bestemmelsen sterkt trekker i retning av at det gjelder et skjerpet forsettskrav og lovgivers intensjon er at det skal gjelde et alminnelig forsettskrav. Slik den nye bestemmelsen nå lyder gir det et inntrykk av at det er krav om hensikt eller positiv kunnskap om de forhold som gjør finansieringen straffbar. Dette kan tale for at avgrensning av straffansvar gjennom en rettsstridsreservasjon ikke er en forsvarlig lovgivningsteknikk.

Etterfølgende rettspraksis vedrørende forståelsen av forsettskravet, og den uttrykkelige rettsstridsreservasjonen, vil imidlertid kunne avhjelpe denne svekkede forutberegneligheten ved at domstolene trekker opp grensen for hva som skal anses som straffbar

---

⁴⁴ Det strafferettslige legalitetsprinsipp er et grunnleggende rettssikkerhetshensyn både i norsk rett og etter folkeretten for øvrig. I norsk rett følger dette prinsippet av Grunnloven § 96 som sier at ingen kan "dømmes uden efter Lov". Det samme følger også av den Europeiske Menneskerettighetskonvensjon (EMK) art. 7. I dette prinsippet ligger et krav om at straffebudet må være tilstrekkelig klart og presist slik at borgerne ut fra straffebudets ordlyd har mulighet til å forutberegne hvilke handlinger som er straffbare, se for eksempel EMD Sunday Times vs. The United Kingdom I.

terrorfinansiering. I mellomtiden vil det imidlertid kunne være vanskelig å forutberegne sin rettsstilling ut fra ordlyden i forsettskravet.

På bakgrunn av det strafferettslige legalitetsprinsipp, og hensynet til forutberegnelighet, er min oppfatning at det ikke er en forsvarlig lovgivningsteknikk å avgrense straffansvaret ved en uttrykkelig rettsstridsreservasjon, og dette kan således heller ikke reparere at straffansvaret ikke er avgrenset gjennom et skjerpet forsettskrav.

3.4 Skyldkravet i et bevisteoretisk lys

Spørsmålet i det følgende er om forsettskravet etter terrorfinansieringsbestemmelsen reiser særlige bevismessige utfordringer som kan tale for at det burde gjelde et skjerpet forsettskrav etter bestemmelsen.

Dersom man ikke har gjerningsmannens egen tilståelse å bygge på må forsettet nødvendigvis fastlegges ut fra de ytre omstendighetene ved handlingen. Det problematiske med hensyn til bestemmelsen om terrorfinansiering er imidlertid at den objektive gjerningsbeskrivelsen i straffebudet – å samle inn penger eller å finansiere en person eller gruppe – i motsetning til handlinger etter § 147a, ikke i seg selv er en straffbar handling. Det er eksistensen av et ”terrorfinansieringsforsett”, eller kjennskap til at mottakeren har ”terrorforsett”, som skiller den straffrie fra den straffbare handling.⁴⁵ Bevisvurderingen i forhold til gjerningsmannens forsett må da bygges på omstendigheter som ligger enda fjernere fra handlingen enn situasjonen er i forhold til andre straffebud.

En generell kritikk av denne type subjektivering av straffeansvaret kan her være av interesse. Professor Husabø mener generelt at denne type subjektivering øker risikoen for uriktige domfelling;

---

⁴⁵ Husabø 2004 s. 185

Sett i samanheng med at forsettskravet får ei meir dominarande rolle i totalvurderinga [...] kan dette etter mitt syn auka risikoen for urette domfellingar. Domstolane skal rett nok lata rimeleg tvil koma tiltalte til gode. Men når bevisføringa vert meir usikker, vert domstolane også meir usikre på når kravet til bevisovervekt er oppfylt.⁴⁶

Også professor i rettsvitenskap Ragnhild Hennum er kritisk til en slik subjektivisering av straffansvaret. I forbindelse med spørsmålet om innføring av en såkalt ”grooming” bestemmelse⁴⁷ i norsk rett uttalte hun i Tidsskrift for strafferett i 2006 at;

For det første dreier det seg om kriminalisering av hensikt. Det sier seg selv at det vil være svært vanskelig å føre bevis for at en gjerningsmann hadde en bestemt hensikt når vedkommende foretok en ellers dagligdags handling. Denne type bevisproblemer øker for det første faren for at bestemmelsen blir umulig å håndheve, altså at ingen blir dømt, men den øker også faren for at uskyldige blir dømt.⁴⁸

Spørsmålet er på hvilken måte dette gjør seg gjeldende i forhold til § 147b, og om forsettskravet i bestemmelsen reiser særlige bevismessige spørsmål.

Bevisføringen for forsettskravet etter § 147b er todelt. For det første må det bevises at den organisasjon som finansieres utfører aktivitet som anses som terrorhandlinger etter § 147a. Dernest må det bevises at gjerningsmannen har hatt kunnskap om at den organisasjon han finansierte utfører eller har til hensikt å utføre slik aktivitet.

Som Husabø og Hennum påpeker kan den subjektivisering av straffansvaret som er tilfelle ved forbudet mot terrorfinansiering skape en usikkerhet ved bevisvurderingen som kan øke

---

⁴⁶ Husabø 1999 s. 377

⁴⁷ Groomingbestemmelsen, jfr. Strl. § 201a, ble senere innført i norsk strafferett ved lov av 13. april 2007 nr. 14. Bestemmelsen har identisk ordlyd med terrorfinansieringsbestemmelsen § 147b med hensyn til forsettskravet, jfr. ”..med det forsett...”

⁴⁸ Hennum, Tidsskrift for strafferett 2006 s. 97 på s. 98-99

risikoen for at uskyldige blir dømt. Når man i tillegg til dette må operere med en todelt bevisvurdering kan det etter min mening i enda større grad knytte seg usikkerhet til når kravet til bevisovervekt er oppfylt. Risikoen for at uskyldige blir dømt kan da tale for at det burde gjelde et skjerpet forsettskrav etter bestemmelsen.

På den andre siden kan de bevismessige utfordringer som denne subjektivisering av straffansvaret medfører gjøre det vanskelig å bevise at det foreligger forsett. I høringsuttalelsen fra PST ble det, i forbindelse med spørsmålet om det skulle innføres et hensiktskrav etter bestemmelsen om terrorhandling, påpekt at et hensiktskrav vil kunne medføre at påtalemyndigheten får en mer krevende oppgave i forhold til bevisføringen.⁴⁹ Det samme synspunktet vil også gjøre seg gjeldende i forhold til et skjerpet forsettskrav etter bestemmelsen om terrorfinansiering.

I forarbeidene til ny straffelov ble spørsmålet om eventuelt forsett skulle videreføres som forsettsform drøftet i lys av organisert kriminalitet. De bevismessige utfordringene i forbindelse med denne type aktivitet, særlig knyttet til behovet for å kunne ta bakmennene til denne type kriminalitet, talte etter departementets oppfatning for å beholde eventuelt forsett som forsettsform i den nye straffeloven;

Gjennom etterretnings- og etterforskningsarbeid som belyser den reelle strukturen i den kriminelle grupperingen, dens kriminelle virksomhetsområde og eventuelle ideologiske plattform, kan det imidlertid være overkommelig å bevise eventuelt forsett hos bakmannen og andre i gruppen som ikke har vært med på selve gjennomføringen av lovbruddet.⁵⁰

En lignende argumentasjon kan gjøres gjeldende også for at det ikke skal gjelde et skjerpet forsettskrav etter bestemmelsen om terrorfinansiering. Som nevnt innledningsvis kan man som regel ikke trekke slutninger om gjerningsmannens forsett ut fra den handling han

---

⁴⁹ Ot.prp.nr.8 2007-2008 s. 176

⁵⁰ Ot.prp.nr.90 2003-2004 på s. 117-118

begår, og han vil som regel heller ikke ha noen direkte tilknytning til gjennomføringen av terrorhandlingen. Det kan da være en vanskelig oppgave for påtalemyndigheten å bevise at gjerningsmannen har hatt til hensikt å finansiere terrorvirksomhet. Gjennom etterretnings- og etterforskningsarbeid fra politiet kan det imidlertid kartlegges hvilken tilknytning gjerningspersonen har til organisasjonen som finansieres. Eller hvis slik tilknytning ikke foreligger, hvilken kunnskap gjerningsmannen hadde om den aktuelle organisasjon. Dette vil kunne være tilstrekkelig til å bevise at han i hvert fall har opptrådt med eventuelt forsett – at han har sett muligheten for at organisasjonen utfører eller har til hensikt å utføre terrorhandlinger, og likevel tatt bestemt seg for å finansiere organisasjonen. Hensynet til en effektiv håndhevelse av straffebudet kan da tale for at det ikke burde gjelde et skjerpet forsettskrav etter bestemmelsen.

Som vi ser finns det gode grunner til både for og mot et skjerpet forsettskrav. Ut fra et bevisteoretisk synspunkt må etter min mening hensynet til en effektiv håndhevelse av straffebudet veie tyngst. Et skjerpet forsettskrav etter bestemmelsen om terrorfinansiering kan føre til at listen blir lagt så høyt at bestemmelsen, med unntak av de situasjoner gjerningsmannens tilknytning til den aktuelle organisasjon er så sterk at det ikke råder noen tvil om at forsettskravet er oppfylt, i praksis blir en sovende paragraf.

3.5 Bevisbildet ved vurderingen av terrorfinansieringsforsett

Problemstillingen er hvilke bevis som typisk vil foreligge i forhold til forsettskravet etter bestemmelsen om terrorfinansiering.

Å føre bevis for forsett kan være en utfordrende oppgave. Det dreier seg i følge Andenæs om *”bevissthetsprosesser som ikke er gjenstand for direkte iakttagelse.”*⁵¹ Dersom man ikke har gjerningsmannens tilståelse å bygge på vil man måtte trekke slutninger om gjerningsmannens forsett fra de ytre omstendigheter til det som har foregått i hans hjerne.

---

⁵¹ Andenæs 2005 på s. 240

Som nevnt over kan det være særskilte utfordringer ved bevisvurderingen i forhold til terrorfinansieringsforsett. Overføring av penger til en terrororganisasjon er ikke i seg selv tilstrekkelig til å fastslå forsett. Man må her i større grad bygge bevisvurderingen på omstendigheter som ligger enda fjernere fra gjerningsmannens handling enn situasjonen er i forhold til andre straffebud.

Et naturlig utgangspunkt for forsettsvurderingen vil selvfølgelig være gjerningsmannen egen forklaring både i forbindelse med politiavhør, og under påfølgende straffesaken. Forklaringen vil kunne gi en indikasjon på hvilken kunnskap den tiltalte hadde om den person eller gruppe han valgte å finansiere, selv om gjerningsmannen ikke innrømmer skyld.

Et annet viktig moment for vurderingen er om det foreligger offentlige kjente, og fortrinnsvis uavhengige, kilder med informasjon om den organisasjon som finansieres, og hvilke aktiviteter denne har utført eller har til hensikt å utføre. Dersom slike kilder foreligger vil dette kunne være et viktig bevismoment i forhold til gjerningsmannens forsett. Det må imidlertid også bevises at gjerningsmannen hadde kjennskap til disse kildene.

Videre vil tiltaltes tilknytning til den aktuelle organisasjon kunne være et moment av betydning. Hvis den tiltalte har en nær tilknytning vil dette være en sterk indikasjon på at han også har kunnskap om hvilken aktivitet organisasjonen utfører. Og motsatt, dersom gjerningsmannen ikke har en slik nær tilknytning, kan dette være et moment som taler mot at han har slik kunnskap.

Et annet forhold som kan være av betydning er hvilke personer den tiltalte eventuelt har vært i kontakt med i forbindelse med finansieringen. Dette vil også bidra til å kunne kartlegge tiltaltes tilknytning til den aktuelle organisasjon.

Etterforskningsmateriale knyttet til den aktuelle saken vil også være et viktig moment ved vurderingen av gjerningsmannes forsett. De overnevnte forhold vil sannsynligvis også være resultater av en slik etterforskning. Overtredelse av bestemmelsen om terrorfinansiering har en strafferamme på ”inntil 10 år”⁵², og åpner således for at politiet kan benytte alle de ordinære tvangsmidlene ved skjellig grunn til mistanke om overtredelse av bestemmelsen.

Mer interessant er det imidlertid at strafferammen også åpner for at politiet kan benytte de såkalte ekstraordinære etterforskningsmetoder. Dette var også en av departementets hovedbegrunnelser for at strafferammen skulle settes så høyt;

Departementet foreslår at § 147 b får en strafferamme på fengsel i inntil 10 år, som i motsetning til strafferammen i § 104 a, vil gi politiet adgang til å benytte alle de ekstraordinære etterforskningsmetodene dersom vilkårene for øvrig er oppfylt.⁵³

Resultatene av disse ekstraordinære etterforskningsmetodene må også fremlegges av påtalemyndigheten som bevis i en eventuell straffesak da de anses som en del av sakens dokumenter, jfr. lov om rettergangsmåten i straffesaker av 22. mai 1981 nr. 25, heretter straffeprosessloven, § 264.⁵⁴

Som eksempel på slike ekstraordinære etterforskningsmetoder kan det nevnes straffeprosessloven § 200a som gir politiet mulighet til å foreta ransaking uten at den mistenkte får underretning om det dersom de øvrige vilkår etter bestemmelsen er oppfylt.

Etter straffeprosessloven § 216a kan politiet foreta kommunikasjonsavlytting av blant annet telefoner og datamaskiner som den mistenkte er i besittelse av eller som det antas at han vil bruke. Dette vil være et særlig aktuelt tvangsmiddel for å kartlegge gjerningsmannens tilknytning og kontakt med personer i den aktuelle organisasjon.

---

⁵² Se strl. § 147b. Strafferammen etter straffeloven 2005 § 135 er også ”inntil 10 år”

⁵³ Ot.prp.nr.61 2001-2002 s. 51

⁵⁴ Se Rt. 2007 s. 1435 med videre henvisninger

Et annet tvangsmiddel som er særlig aktuelt i forhold til mistanke om terrorfinansiering er straffeprosessloven § 202d. Det følger av bestemmelsen at ved mistanke om overtredelse eller forsøk på overtredelse av terrorbestemmelsene kan det besluttes at formuesgodene som tilhører den mistenkte, eller et selskap han kontrollerer, kan båndlegges.

Et eksempel på anvendelse av denne bestemmelsen er i den såkalte Somalia-saken. Tre personer av somalisk opprinnelse pågrepet 28. februar 2008 av PST, mistenkt for å ha finansiert organisasjonen Al-shaabab i Somalia, som PST mener driver med terrorvirksomhet i strid med § 147a. Det er per i dag enda ikke avgjort av påtalemyndigheten om det skal tas ut tiltale overfor de tre siktede.

I sammenheng med denne pågripelsen ble det den 3. april 2008 besluttet av det nasjonale statsadvokatembete at det innestående på en konto som en av de siktede disponerte skulle båndlegges i medhold av straffeprosessloven § 202d. PST mente at pengene på denne kontoen etter all sannsynlighet skulle sendes gjennom det såkalte Hawala-systemet til personer i Somalia. Det forelå også mistanke om at denne kontoen tidligere hadde vært benyttet av siktede til å sende penger til organisasjonen Al-Shaabab.

Båndleggelsen ble imidlertid i kjennelse⁵⁵ av Borgarting lagmannsrett opphevet da det ikke ble ansett bevist at denne kontoen tilhørte den siktede. Bestemmelsen kunne ikke tolkes dit hen at den også omfattet den som disponerte kontoen.

Det finnes per i dag ingen norsk rettspraksis i forhold til bestemmelsen om terrorfinansiering som kan belyse hvordan domstolene vil fastlegge forsettskravet i bestemmelsen. Det er imidlertid avsagt en dom i Danmark i forhold til den danske bestemmelsen om terrorfinansiering, og en dom i Sverige vedrørende samme spørsmål som kan belyse hvilket bevisbilde som er lagt til grunn for forsettsvurderingen. I det følgende vil jeg derfor analysere de to nordiske dommene med tanke på hvilket bevisbilde som forelå i forhold til forsettskravet i de to sakene.

---

⁵⁵ LB-2008-126298

I punkt 1.6 vil jeg komme nærmere inn på de såkalte terrorlistenes betydning som bevis i forhold til forsettskravet.

3.6 Nordisk rettspraksis om terrorfinansiering

3.6.1 Relevans og vekt

Et første spørsmål som kan stilles er om utenlandsk rettspraksis er en relevant rettskildefaktor i forhold til forståelsen av de norske bestemmelsene om terrorvirksomhet.

De norske terrorbestemmelsene som kjent et resultat av en folkerettslig forpliktelse. Alle land som er medlemmer av FN er gjennom resolusjon 1373 pålagt å kriminalisere finansiering av terrorvirksomhet. Målsetningen om å bekjempe terrorvirksomhet på tvers av landegrensene taler da også for at rettspraksis fra andre land som har gjennomført denne forpliktelsen også vil være en relevant rettskildefaktor i forhold til forståelsen av de norske bestemmelsene om terror.

Den danske bestemmelsen om terrorfinansiering, § 114a⁵⁶, og den svenske bestemmelsen om finansiering av særskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, § 3⁵⁷, er begge resultater av den samme folkerettslige forpliktelse som den norske § 147b. I forhold til den svenske bestemmelsen følger det direkte av lag om straff för finansiering av særskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, m.m. § 1 at loven inneholder bestemmelser ”*för genomförande av den internationella konventionen om bekämpande av finansiering av terrorism som antogs av Förenta nationernas generalförsamling den 9 december 1999*”. Det samme gjelder den danske bestemmelsen om terrorfinansiering i følge forarbeidene til norske § 147b.⁵⁸

---

⁵⁶ Den danske straffelov; bekendtgørelse af straffeloven, LBK nr. 960 af 21.09.2004 § 114a

⁵⁷ Lag om straff för finansiering av særskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, m.m. (2002:444) § 3

⁵⁸ Se Ot.prp.nr.61 2001-2002 s. 47

Høyesterett la også vekt på utenlandsk rettspraksis i Rt. 2007 s. 1573 ved vurderingen av om Ansar al-Islam var en terrororganisasjon. Utlendingsnemda hadde i sin behandling av saken kommet til at Ansar al-Islam var en ekstrem, islamistisk organisasjon. Til dette uttalte førstvoterende;

Jeg finner at det er dekning i bevisene for å konkludere på denne måten.

Konklusjonen er senere blitt styrket blant annet ved dommer avsagt i henholdsvis Sverige og Tyskland.⁵⁹

På denne bakgrunn må det trygt kunne hevdes at utenlandsk rettspraksis er en relevant rettskildefaktor i forhold til forståelsen av de norske terrorbestemmelsene, og at denne må tillegges en viss vekt – særlig i forhold til spørsmålet om hva som er en terrororganisasjon.

3.6.2 Kort om lovreguleringen i Danmark og Sverige

I den danske straffeloven er forbudet mot terrorfinansiering gjennomført i § 114b som lyder;

Med fængsel indtil 10 år straffes den, som

- 1) direkte eller indirekte yder økonomisk støtte til,
  - 2) direkte eller indirekte tilvejebringer eller indsamler midler til eller
  - 3) direkte eller indirekte stiller penge, andre formuegoder eller finansielle eller andre lignende ydelser til rådighed for
- en person, en gruppe eller en sammenslutning, der begår eller har til hensigt at begå handlinger omfattet af § 114 eller § 114 a.

---

⁵⁹ Rt. 2007 s. 1573 avsnitt 65

I følge dansk juridisk litteratur er alle grader av forsett omfattet av forsettskravet i bestemmelsen.⁶⁰ Forsettskravet er, i likhet med den norske § 147b, et alminnelig forsettskrav som også omfatter det eventuelle forsett.

I svensk strafferett er terrorfinansieringsforbudet regulert i en egen lov - Lag (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, m.m. Det følger av § 3 første ledd at;

Den som samlar in, tillhandahåller eller tar emot pengar eller andra tillgångar i syfte att dessa skall användas eller med vetskap om att de är avsedda att användas för att begå särskilt allvarlig brottslighet döms till fängelse i högst två år.

Skyldkravet i den svenske bestemmelsen – ”i syfte att ... eller med vetskap om” – er, i motsetning til den danske og den norske bestemmelsen, et skjerpet forsettskrav. Det følger av kommentaren i svensk karnov at;

Kravet på syfte eller vetskap innebær att det för straffansvar krävs att gärningsmannen hade i var fall indirekt uppsåt till att tillgångarna skall användas för att begå brott. Eventuellt uppsåt eller likgiltighetsuppsåt räcker inte.⁶¹

Eventuelt forsett og likegyldighetsforsett⁶² er med andre ord ikke tilstrekkelig til at forsettskravet etter den svenske bestemmelsen er oppfylt.

---

⁶⁰ Se

<http://www.thomson.dk/DocXMLApp/DocXML?lan=dk&SysDate=20081110&notetype=KAR&vid=197-1-2001&cid=10229655>, og Vestergaard 2006 s. 4

⁶¹ Svensk Karnov;

http://www.westlaw.se/pls/onl_se/ilseintk.request?funktion=lg&produkt=&normid=&prodid=614

⁶² Om likegyldighetsforsett i norsk strafferett, se Andenæs 2005 s. 239.

3.6.3 T-shirt saken (Danmark)

3.6.3.1 Sakens faktum og resultat

18. september 2008 ble 6 tiltalte i Østre landsret⁶³ funnet skyldig i finansiering av terrorvirksomhet, jfr. den danske straffelov § 114b. En tiltalt ble frikjent for anklagene. De tiltalte hadde gjennom firmaet Fighters and Lovers produsert og solgt T-skjorter med det formål at overskuddet skulle gå til organisasjonene FARC⁶⁴ i Colombia og PFLP⁶⁵ i Palestina. Overskuddet av denne virksomheten var på totalt 24.982,- danske kroner, og skulle i følge de tiltaltes egne forklaringer brukes til å kjøpe radioutstyr til FARC og et trykkeri til PFLP.

Rettens flertall kom på bakgrunn av de bevis som ble fremlagt i form av rapporter fra internasjonale organisasjoner og vitneforklaringer til den konklusjon at begge organisasjonene som en del av deres aktiviteter hadde utført handlinger som er utgjør terrorhandlinger etter den danske straffelov § 114. (tilsvarende den norske § 147a)

I forhold til forsettskravet etter § 114b konkluderte rettens flertall med at de tiltalte hadde vært kjent med, eller i hvert fall ansett det som overveiende sannsynlig at FARC og PFLP begikk eller hadde til hensikt å begå terrorhandlinger som rammes av § 114.

Dommen er anket og således enda ikke rettskraftig avgjort.

---

⁶³ S0343016 - JRH

⁶⁴ Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia er en kommunistisk geriljagruppe i Colombia som blant annet står på USAs og EUs terrorliste, og kjemper mot colombianske myndigheter. For mer informasjon om FARC, se for eksempel <http://no.wikipedia.org/wiki/FARC>

⁶⁵ Popular Front for the Liberation of Palestine er en paramilitær palestinsk organisasjon som baserer seg på væpnet kamp for å frigjøre Palestina. For mer informasjon om PFLP, se for eksempel <http://no.wikipedia.org/wiki/PFLP>

3.6.3.2 Bevisbildet i forhold til forsettskravet

Ved vurderingen av de bevis som var fremlagt i forhold til spørsmålet om organisasjonene var å anse som terrororganisasjoner uttalte landsretten følgende;

Det skriftlige materiale vedrørende FARC`s og PFLP`s aktiviteter består i vidt omfang af åbne kilder, der hidrører fra anderkendte og uafhængige, internationale organisationer, der løbende beskæftiger sig med undersøgelser af forhold vedrørende menneskerettighederne.⁶⁶

Landsretten la her avgjørende vekt på opplysningene fordi de hadde kommet fra anerkjente og uavhengige internasjonale organisasjoner som FN, Human Rights Watch og Amnesty International, som har til oppgave å undersøke forhold vedrørende menneskerettigheter.

Under vurdering av om forsettskravet var oppfylt hos de tiltalte fremgår det av dommen at de bevis som ble vektlagt var dels tiltaltes egne forklaringer om FARC`s og PFLP`s aktiviteter, og dels det forhold at det fremgikk av firmaet Fighters and Lovers` hjemmeside at man kunne komme i juridiske vanskeligheter med hensyn til den danske anti-terrorlovgivningen ved å kjøpe T-skjorter til støtte for disse organisasjonene.

Det er et gjennomgående trekk i de tiltaltes forklaringer at de hadde gode kunnskaper om de to organisasjonene de ønsket å støtte. De hadde også kunnskap om de handlinger som retten la til grunn som terrorhandlinger. En av de tiltale, Michael Schølardt, uttalte for eksempel under sin forklaring for retten at det var riktig at et medlem av PFLP hadde vært selvmordsbomber.⁶⁷

De tiltalte var imidlertid alle av den oppfatning at disse handlingene ikke var å anse som terrorhandlinger. De to organisasjonene har ifølge de tiltalte ingen politisk strategi som går

---

⁶⁶ S0343016-JHR avsagt 18.09.08 på s. 54

⁶⁷ Se S0343016 - JRH s. 3

ut på å drepe sivile, og de tilfellene der dette har skjedd måtte karakteriseres som en feil, og ikke som en terrorhandling.⁶⁸

Flere av de tiltalte uttalte også under sin forklaring at de var kjent med at de kunne komme i konflikt med den danske anti-terrorlovgivningen ved å støtte disse organisasjonene, men at en del av motivasjonen med denne støtten var å skape debatt omkring forholdene i disse landene.⁶⁹ Tiltalte Katrine Willumsen uttalte blant annet at hun hadde diskutert med en annen av de tiltalte Ulrik Omar Sebastian Kohl hvordan de kunne lage et sivil ulydighetsprosjekt.

Ut fra de tiltaltes egne forklaringer, slik de fremkommer i dommen, virker det som om de tiltalte ikke hadde til hensikt å finansiere de handlinger som retten karakteriserte som terrorhandlinger, men heller å støtte organisasjonene og sette fokus på den vanskelige situasjonen i disse landene.

Slik jeg forstår flertallets vurdering av forsettskravet var det forhold at de tiltalte hadde kunnskaper om organisasjonenes terrorhandlinger, kombinert med den kunnskap de, ut fra firmaets hjemmeside, hadde om at de kunne komme i konflikt med anti-terrorlovgivningen ved å støtte disse, som var avgjørende for konklusjonen. Bevisene i forhold til forsettskravet var det tiltaltes generelle kunnskap om FARC og PFLP slik den fremgikk av deres forklaringer.

---

⁶⁸ Se for eksempel S0343016 - JRH s. 9

⁶⁹ Se for eksempel tiltalte Anna Düvers forklaring på s. 5 og tiltalte Katrine Willumsens forklaring på s. 9

3.6.4 Den svenske terrorsaken

3.6.4.1 Sakens faktum og resultat

To tiltalte ble 10.03.2005 i Svea hovrätt⁷⁰ funnet skyldig i forberedelse av terrorhandling, og for forsøk på finansiering av terrorvirksomhet. De to var tiltalt for å ha overført penger ved flere anledninger, til sammen 148.000 dollar, til organisasjonen Ansar al-Islam⁷¹.

Retten kom, i likhet med Stockholm tingsrätt⁷², til den konklusjon at Ansar al-Islam var en terroristorganisasjon.⁷³ Tingsrätten tok utgangspunkt i EUs rammebeslutning artikkel 2 om bekjempelse av terrorisme ved sin vurdering av om Ansar al-Islam var en terrororganisasjon. Påtalemyndighetens utførlige fremstilling av organisasjonen og dens bakgrunn ble lagt til grunn da den i bygde på åpne kilder som tingsrätten vurderte til å i det aller vesentlige å være korrekte. Det ble også vektlagt at organisasjonen offentlig hadde tatt på seg åpenbare terrorhandlinger, og at både FN og EU hadde oppført Ansar al-Islam på sine respektive terrorlister.⁷⁴ Både denne bakgrunn kom tingsrätten til at det ikke forelå noen tvil om at Ansar al-Islam oppfylte de krav som EUs rammebeslutning artikkel 2 oppstiller for at en organisasjon skal anses som en terrororganisasjon.

Hövretten fant det videre bevist at de to hadde overført 33.000 dollar til personer med tilknytning til Ansar al-Islam. For dette ble de tiltalte dømt for forberedelse til terrorvirksomhet⁷⁵. I forhold til det resterende beløpet fant hövretten det, i motsetning til tingsrätten, ikke bevist ut over en hver rimelig tvil at beløpene faktisk hadde blitt overført til organisasjonen. De tiltalte ble derfor, i forhold til dette beløpet, ikke dømt for forberedelse av terrorvirksomhet.

---

⁷⁰ B 3687-05

⁷¹ Ansar al-Islam er en Kurdisk-Islamistisk militær og politisk organisasjon som har sitt utspring i Nord-Irak, som blant annet Mullah Krekar har vært leder for.

⁷² B 2965-04

⁷³ Se B 3687-05 s. 7

⁷⁴ B 2965-04 s. 49

⁷⁵ Når det gjelder deler av beløpet, 13.000 dollar, kom retten til at det var mulig at dette beløpet var overført før lag om straff för terroristbrott trådte i kraft. I forhold til dette beløpet ble de tiltalte dømt for forberedelse av allmennfarlig ødeleggelse.

Hovrätten fant det imidlertid bevist at de to tiltalte hadde samlet inn, eller tatt imot pengene, og at hensikten til de to tiltalte åpenbart var at pengene skulle overføres til organisasjonen for at disse skulle brukes til å begå ”særskilt allvarlig brottslighet”, jfr. *lagen om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, m.m.* §§2 og 3 (tilsvarende det norske § 147b).

3.6.4.2 Bevisbildet i forhold til forsettskravet

Tingrätten vurderte ikke bevisene opp mot spørsmålet om forsettelig finansiering da de kom til den konklusjon at de to tiltalte var skyldig i forberedelse av terrorvirksomhet i forhold til hele beløpet på 148.000 dollar, men det tingrättens vurdering av om de tiltalte var tilknyttet Ansar al-Islam ble i stor grad også lagt til grunn i Hövretten.

Det fremgår av dommen i hovrätten at de bevis som påtalemyndigheten har fremlagt i forhold til spørsmålet om de to tiltalte hadde overført 148.000 dollar til Ansar al-Islam i hovedsak besto av avlyttede telefonsamtaler og den ene tiltaltes, Ferman Abdulla, politiforklaringer.⁷⁶ I tillegg til dette besto bevisbildet i saken av diverse beslag, e-post korrespondanse og vitneforklaringer.

Begge de tiltalte gikk i hovrätten tilbake på forklaringer de hadde gitt i tingrätten og under politiavhørene uten at det fikk betydning for sakens utfall. I forhold til de opplysninger som Abdulla hadde gitt i politiavhør, og som han senere trakk tilbake, uttalte hövretten at

Det har sålunda inte heller i hovrätten framkommit någon omständighet som är ägnet att minska värdet av de uppgifter Abdulla lämnat under förundersökningen.⁷⁷

---

⁷⁶ B 3687-05 s. 15

⁷⁷ B 3687-05 s. 9

Disse opplysningene ble således lagt til grunn som bevis også i høyretten.

I forhold til forsettsvurderingen ved finansieringsspmålet kom retten på bakgrunn av at begge de tiltalte inngikk i Ansar al-Islams nettverk, og tolkningen av de avlyttede telefonsamtalene, anså høyretten det

... uppenbart att avsikten varit att dessa pengar skulle användas på samma sätt som de pengar som kom att överföras till Ansar al-Islam, dvs. för att begå särskilt allvarlig brottslighet.⁷⁸

Slik jeg forstår denne uttalelsen konkluderer retten med at begge de tiltalte har opptrådt med hensiktsforsett, selv om dette ikke var nødvendig for at de skulle dømmes for terrorfinansiering.

3.6.5 Sammenligning av de to sakene i forhold til det foreliggende bevisbildet

Som det fremgår av analysen av de to dommene er det stor forskjell både med hensyn til det bevisbilde som forelå i de to sakene, og i forhold til den faktiske situasjon.

Den største faktiske forskjellen mellom de to dommene var de tiltaltes tilknytning til den organisasjon de ønsket å finansiere.

I den svenske saken var de to tiltalte nært tilknyttet terrororganisasjonen Ansar al-Islam. Den ene ble av retten ansett som en sentral deltaker i organisasjonen, og bevisbildet bærer preg av at de begge hadde vært under lengre tids overvåkning av det svenske sikkerhetspolitiet.

---

⁷⁸ B 3687-05 s. 24

I den danske saken derimot virker det som om de tiltalte har hatt en mye mer perifer rolle i forhold til de organisasjonene de støttet. Ut fra dommen kan det virke som om det i denne saken er tale om en gruppe mennesker som gjennom sin støtte til organisasjonen også ønsket å sette søkelys på de overgrepene fra sittende regjeringen mot befolkningen i landet. Dette gir seg også utslag i det bevisbildet som foreligger i den aktuelle saken. I stor grad utgjør bevisene her de tiltaltes egne forklaringer, og informasjon fra hjemmesiden til det firmaet som sto bak produksjon og salg av t-skjortene.

Ut fra det som fremgår av de to dommene kan det virke som om de tiltalte i den svenske saken i stor grad prøvde å skjule hva de holdt på med. Det fremgår av etterforskningsmateriale slik det fremkommer av dommen at de tiltalte snakket i koder både med hverandre, og med de personer med tilknytning til Ansar al-Islam, når de snakket om pengeoverføringene. Dette var ikke tilfelle i den danske saken. Slik saken fremstår ut fra domsgrunnene virker det som de tiltalte ikke på noen måte hadde forsøkt å skjule hva de holdt på med. Tvert imot så fremgikk det klart fra firmaets hjemmeside både hvilke organisasjoner de ønsket å støtte, og hvilke konsekvenser det kunne få dersom man kjøpte disse t-skjortene.

Den danske saken er således den som synes å sette spørsmålet om kravet til forsettet på spissen.

Et annet forhold som kan ha betydning for forskjellen i bevisbildet i de to sakene er at de tiltalte i den svenske saken prinsipalt var tiltalt for forberedelse av terrorhandling, jfr lag om straff för terroristbrott. I den danske saken var de tiltalte utelukkende tiltalt for brudd på bestemmelsen om finansiering av terrorvirksomhet, jfr. den danske straffelov § 114b.

Etter lag om straff för terroristbrott § 2 er det et krav om hensiktsforsett⁷⁹, mens det i den danske straffelov § 114b om terrorfinansiering gjelder et ordinært forsettskrav.⁸⁰ At det

---

⁷⁹ Jfr. begrepet ”*og avsikten med gärningen er att*”

gjelder et skjerpet forsettskrav etter den svenske bestemmelsen gir seg også utslag i hvilke bevis som må foreligge for å kunne dømmes etter denne bestemmelsen. Det er vanskeligere å bevise at det foreligger hensikt enn for eksempel eventuelt forsett, og kravene til hvilke bevis som må foreligge vil således være forskjellig.

Også det forhold at det gjelder et skjerpet forsettskrav etter den svenske finansieringsbestemmelsen kan ha hatt betydning for forskjellen i bevisbildet i de to sakene. Til sammenligning uttalte flertallet i den danske dommen at de på bakgrunn av tiltaltes egne forklaring og hjemmesiden fant det bevis at forsettskravet var oppfylt;

Disse tiltalte findes endvidere at have været bekendt med eller i hvert fald at have anset det som overvejende sandsynligt, at FARC og PFLP begår handlinger omfattet af straffelovens § 114 eller har til hensigt at gøre det.⁸¹

Denne formuleringen kan tyde på at retten har lagt til grunn at de tiltalte hadde opptrådt med et såkalt eventuelt forsett. De hadde ansett det som sikkert eller overveiende sannsynlig at organisasjonene hadde begått handlinger som var å anse som terrorhandlinger etter dansk strafferett, og likevel tatt valget om å finansiere disse organisasjonene.⁸²

Det kan stilles spørsmål ved om de bevis som lå til grunn for domfellelsen i den danske saken hadde vært tilstrekkelige etter svensk rett. Dersom det legges til grunn at bevisene i saken kun kvalifiserte til at de tiltalte hadde opptrådt med såkalt eventuelt forsett, ville de etter min mening ikke blitt dømt dersom saken hadde gått for en svensk domstol.

---

⁸⁰ Se for eksempel dansk karnov der det står at forsettskravet etter bestemmelsen omfatter alle formene for forsett;

<http://www.thomson.dk/DocXMLApp/DocXML?lan=dk&SysDate=20081024&notetype=KAR&vid=197-1-2001&cid=10117378>

⁸¹ S0343016 - JRH s. 55

⁸² Sammenlign eventuelt forsett slik det er definert i straffelov 2005 § 22 første ledd bokstav c.

3.6.6 Oppsummering og konklusjon

De to dommene fra henholdsvis Sverige og Danmark er etter min mening illustrerende for ytterpunktene for det såkalte terrorfinansieringsforsettet.

På den ene siden representerer den svenske dommen et tilfelle der forsettskravet utvilsomt er oppfylt. De to tiltalte hadde nær tilknytning til den organisasjon de forsøkte å finansiere, og for de deler av beløpet som påtalemyndigheten klarte å bevise at de faktisk hadde overført, ble de to tiltalte dømt for forberedelse av terrorhandlinger. Når det gjaldt det resterende beløp fant retten det utvilsomt at hensikten med disse pengene var å finansiere terrorvirksomhet.

I den andre enden av skalaen finner vi den danske dommen, der retten fant at de tiltalte hadde opptrådt med den laveste grad av forsett – eventuelt forsett. Ingen av de tiltalte hadde noen direkte eller nær tilknytning til de organisasjonene de ønsket å støtte økonomisk. De hadde heller ikke med finansieringen til hensikt at de økonomiske midlene skulle finansiere terrorvirksomhet. Deres målsetning, i følge deres egne forklaringer for retten, var å sette fokus på problemene i disse områdene og skape debatt. De hadde imidlertid kunnskap om hvilke handlinger organisasjonene hadde begått, og om at de ved en eventuell støtte kunne komme i konflikt med dansk anti-terrorlovgivning – noe som også medførte at de ble dømt for terrorfinansiering.

Denne forskjellen i tilknytning ga seg også store utslag i hvilke bevis som forelå i de aktuelle sakene. Det må være en naturlig slutning at de to tiltaltes tilknytning til Ansar al-Islam i den svenske saken også var grunnen til at de ble overvåket av det svenske sikkerhetspolitiet. Denne overvåkning i form av telefonavlytting var også et tungtveiende bevis ved skyldspørsmålet. I den danske saken forelå det ingen andre bevis i forhold til de tiltaltes skyld enn deres egne forklaringer for retten, og informasjonen på hjemmesiden til firmaet Fighters and Lovers.

Det disse sakene illustrerer i forhold til det å bevise forsett er at det eventuelle forsett til den som er tiltalt for finansiering i stor grad bygger på kilder om hva som er offentlig kjent om en organisasjon.

Et sentralt spørsmål i denne sammenheng er hvilken betydning de såkalte terrorlistene har for forsettskravet etter terrorfinansieringsbestemmelsen. I det følgende vil jeg derfor drøfte hvilken relevans og vekt slike terrorlister har ved vurderingen av gjerningsmannens terrorfinansieringsforsett.

3.7 Terrorlistenes betydning som bevis for forsettskravet.

3.7.1 Innledning

Med "terrorliste" menes i denne sammenheng en liste utarbeidet av nasjonale myndigheter, eller internasjonale organisasjoner, over personer eller grupper som mistenkes for drive med eller ha tilknytning til terrorvirksomhet.

Det opereres per i dag med flere forskjellige, og uavhengige, lister av denne typen. FN har en egen terrorliste⁸³. Det samme har EU og USA.

I rettslig forstand kan det være problematisk at det opereres med flere forskjellige, og uavhengige, lister. For det første knytter det seg usikkerhet til hvilken liste man skal forholde seg til. Og for det andre vil listenes troverdighet ofte variere med hensyn til hvem som har utarbeidet de respektive listene, og hvilke prosedyrer som ligger til grunn for utarbeidelsen.

---

⁸³ Se <http://www.un.org/sc/committees/1267/consolist.shtml>

3.7.2 Strafferettslig betydning av terrorlistene

Terrorlister kan ha strafferettslig betydning i to relasjoner. For det første kan det ha betydning for om en gruppe eller organisasjon skal karakteriseres som en terrorgruppe etter norsk strafferett eller ikke. For det andre kan det ha betydning ved spørsmålet om forsettskravet er oppfylt i forhold til finansiering av terrorvirksomhet etter strl. § 147b. Den første relasjonen faller utenfor oppgavens tema og vil følgelig ikke bli behandlet i det videre.

Problemstillingen i det følgende er hvilken betydning det har som bevis for forsettskravet etter § 147b at en person eller organisasjon står på en terrorliste.

3.7.2.1 Relevans

Et første spørsmål er om terrorlistene er et relevant moment ved vurderingen av om forsettskravet er oppfylt.

Dette spørsmålet er ikke berørt i forarbeidene til strl. § 147b, men i forbindelse med høringsrunden til ny straffelov etterlyste Politiets Sikkerhetstjeneste en rettslig avklaring av de strafferettslige konsekvensene av at en organisasjon er listeført. Til dette uttalte departementet at;

...en ikke ubetinget kan legge til grunn at en gruppe er å anse som en terrorgruppe etter § 135 første ledd bokstav b utelukkende fordi den er oppført på en av de nevnte listene. Påtalemyndigheten må på vanlig måte bevise at en har å gjøre med en gruppe som begår terrorhandlinger eller terrorrelaterte handlinger. At gruppen er ført opp på en liste som nevnt vil imidlertid ha betydning som bevis. En listeføring vil også lede til at kravet til forsett er oppfylt...⁸⁴

---

⁸⁴ Ot.prp.nr.8 2007-2008 s. 198

Professor i strafferett ved Universitetet i København, Jørn Vestergaard, er også av den oppfatning at en eventuell listeføring er et relevant moment i forhold til forsettskravet. Han skriver i en artikkel i TfK at det forhold at en organisasjon er oppført på FNs eller EUs terrorlister;

[i] praksis vil [...] kunne være en formodning for, at økonomisk eller anden støtte til en person eller organisation, der er optaget på en af listerne, må anses omfattet af § 114a.⁸⁵ (tilsvarende den norske § 147b)

Terrorbestemmelsen folkerettslige bakgrunn tilsier også at listene har relevans i forhold til den nasjonale strafferett. Et av formålene med bestemmelsene er å oppnå et internasjonalt samarbeid for bekjempelse av terrorisme. Dette taler for at terrorlistene som er utarbeidet av internasjonale organisasjoner burde være relevant som bevis i de nasjonale domstolene.

At terrorlistene er et relevant bevis for domstolene fremkommer også av den svenske terrorsaken. Ved vurderingen av om Ansar al-Islam var en terrororganisasjon la tingrätten vekt på at organisasjonen

inngår också, som fremgått av den skriftliga bevisningen, i såväl FN:s som EU:s förteckningar över organisationer mot vilka medlemsstaterna fattade beslut skall vidta åtgärder i syfte att bekämpa terrorism.⁸⁶

---

⁸⁵ Vestergaard 2006 på s. 4

⁸⁶ B 2965-04 på s. 49

3.7.2.2 Vekt

Det neste spørsmålet blir da hvilken vekt det skal tillegges ved vurderingen av om forsettskravet er oppfylt at en organisasjon er oppført på en av disse listene.

Departementets uttalelse om at en listeføring også vil lede til at kravet til forsett er oppfylt, kan tolkes dit hen at en slik listeføring automatisk medfører at forsettskravet er oppfylt overfor den som finansierer denne organisasjonen eller gruppen. I merknadene til de enkelte paragrafene har departementet imidlertid modifisert sin uttalelse i forhold til listeføringens betydning for forsettskravet;

I vurderingen av om forsettskravet er oppfylt, kan det ha betydning om finansieringen knytter seg til en terrororganisasjon som er oppført på listene i EU eller FN...⁸⁷

Forarbeidene sier imidlertid ingenting om hvilken vekt en slik listeføring i så fall skal tillegges. Dette vil etter min mening avhenge av flere forhold.

For det første for vil det for å kunne tillegge terrorlistene vekt være av stor betydning om gjerningsmannen, på tidspunktet for finansieringen, hadde kunnskap om at organisasjonen han finansierte var listeført. Dersom gjerningsmannen ikke hadde kunnskap om listeføringen kan ikke listeføringen tillegges vekt som bevis.

Det kan i denne sammenheng stilles spørsmål ved om den som ønsker å finansiere en organisasjon eller gruppe har noen undersøkelsesplikt i forhold til om denne organisasjonen/gruppen er listeført på en terrorliste.

Etter min mening kan det ikke oppstilles en generell undersøkelsesplikt i forhold til om en organisasjon er listeført, eller ikke. For det første er det et uavklart spørsmål hvilken liste

---

⁸⁷ Ot.prp.nr.8 2007-2008 s. 319

man skal forholde seg til. Det finnes som nevnt flere forskjellige terrorlister, og det varierer fra liste til liste hvilke personer eller organisasjoner som er oppført på de respektive listene. Norske myndigheter har heller ikke offisielt gått ut med om det forholder seg til en spesiell liste. For det andre er disse listene ikke så lett tilgjengelige som de burde være dersom det skulle kunne oppstilles en undersøkelsesplikt.

En annen sak er dersom gjerningsmannen på bakgrunn av andre omstendigheter har grunn til å tro at organisasjonen er listeført, men bevisst unnlater å sjekke om en organisasjon er listeført for å unngå å havne i "ond tro". Andenæs nevner et lignende tilfelle i Rt. 1954 s. 20, der en HV-soldat unnlot å hente et rekommandert brev fordi han var klar over at det innholdt en militær innkalling. Spørsmålet retten måtte ta stilling til i den saken var om HV-soldaten forsettelig hadde overtrådt den militære straffelov § 34 som setter straff den som *"retsstridig forlader eller bliver borte fra det Sted, hvor det paaligger ham som militær Pligt at være tilstede."* Retten kom til at HV-soldaten forsettelig hadde overtrådt straffebudet;

Når han med åpne øyne har unnlatt å ta imot og gjøre seg kjent med innkallingen fordi han ikke ville møte, er han forsettelig utblitt fra tjenesten og kan ikke til sin frifinnelse påberope seg at han manglet den nærmere kjennskap til tid og sted for fremmøte.⁸⁸

Andenæs nevner også en svensk avgjørelse en mann ble domfelt for seksuell omgang med en mindreårig pike, der han bevisst hadde holdt seg i uvitenhet om pikens alder.⁸⁹

Dersom gjerningsmannen bevisst har unnlatt å undersøke om den organisasjon han finansierer er oppført på en terrorliste for å ikke komme i "ond tro" vil det etter min mening, i tråd med Andenæs' argumentasjon, likevel kunne tillegges vekt ved vurderingen av om forsettskravet er oppfylt at denne organisasjonen er listeført.

---

⁸⁸ Rt. 1954 s. 20

⁸⁹ Se Andenæs 2005 s. 239 og NJA 1941 I s. 466. På det tidspunkt dommen ble avsagt var det krav om forsett i forhold til fornærmedes alder etter svensk strafferett, og ikke tilstrekkelig med uaktsomhet.

Videre må det ha betydning for hvilken vekt listene skal tillegges hvem som har utarbeidet den terrorliste organisasjonen er oppført på.

Dersom terrorlisten er utarbeidet av en uavhengig, internasjonal, organisasjon som for eksempel FN eller EU, vil dette måtte tillegges betydelig vekt.⁹⁰ Forutsetningen er her som nevnt over at gjerningsmannen har kunnskap om at den organisasjon/gruppe han finansierer står på denne listen.

På den andre siden, dersom listen er utarbeidet av en enkelt stat, kan listen ikke i like stor grad vektlegges ved vurderingen. En liste utarbeidet av en enkelt stat vil ikke ha samme troverdighet utad som en liste utarbeidet av FN eller EU.

USA kan her tjene som eksempel. Det er åpenbart at USA gjennom sine handlinger og opptreden etter terrorangrepene 11. september har skapt stor misnøye i store deler av den muslimske verden. Denne misnøyen vil naturlig nok også gjenspeiles i den troverdighet USA har når de publiserer en liste over personer og grupper mistenkt for å drive med, eller være tilknyttet, terrorvirksomhet. Dette må også få betydning for hvilken vekt en slik listeføring skal ha i forhold til forsettskravet etter § 147b.

Et annet moment er hvilke prosedyrer som ligger til grunn for utarbeidelsen av slike lister.

Dersom listene er utarbeidet av en enkelt stat kan det etter min mening være en reell fare for at listen ikke er utarbeidet etter de samme uavhengige kriterier som for eksempel FNs liste. Et eksempel på dette er USAs terrorliste der en åtte år gammel gutt er oppført på listen på grunn av at gutten har samme navn som en mistenkt terrorist.⁹¹ Det kan da stilles spørsmålstegn ved hvilke prosedyrer som ligger til grunn for utarbeidelsen av denne listen.

---

⁹⁰ Illustrerende i denne sammenheng er den danske T-shirt saken der retten ved spørsmålet om organisasjonene var å anse som terrororganisasjonene la avgjørende vekt på anerkjente internasjonale, og uavhengige, kilder, se S0343016-JHR på s. 54

⁹¹<http://www.vg.no/nyheter/utenriks/krigen-mot-terror/artikkel.php?artid=524980>

Et annet eksempel er at Nelson Mandela sto på USAs terrorliste helt frem til 2008 på grunn av hans aktiviteter i ANC, som USA regnet som en terrororganisasjon.⁹²

Heller ikke prosedyrene som ligger til grunn for FNs og EUs lister sikrer at det ikke blir begått urett i forbindelse med listeføringen.

I en sak for i EU-domstolen av 3. september 2008⁹³ ble prosedyrene for oppføring og sletting fra EUs terrorliste vurdert i forhold til grunnleggende menneskerettigheter.

Yassin Abdullah Kadi (heretter Kadi) og Al Barakaat International Foundation (heretter Al Barakaat) gikk til sak for å få annullert EU-rådets forordning nr. 467/2001 samt forordning nr. 2062/2001 (Kadi) og forordning nr. 2199/2001 (Al Barakaat).

Forordning nr. 467/2001 gjennomfører FNs sikkerhetsresolusjon om å fryse de økonomiske midler til personer eller grupper som er tilknyttet Usama Bin Laden, Al-Qaida og Taliban, og de to sistnevnte forordninger plasserte henholdsvis Kadi og Al Barakaat på EUs terrorliste.

De to saksøkerne anførte blant annet at rådet ved vedtakelsen av forordningene mot dem hadde tilsidesatt grunnleggende rettigheter i form av retten til kontradiksjon og retten til effektiv domstolsprøvelse. De to listeførte hadde ikke på noe tidspunkt fått opplysninger fra rådet om hvilke omstendigheter som lå til grunn for at de ble satt på terrorlisten.

Retten konstaterte innledningsvis at det ikke er fastsatt noen prosedyre for meddelelse av de omstendigheter som begrunner listeføringen, og heller ingen prosedyrer for en eventuell høring vedrørende disse omstendighetene.⁹⁴

---

⁹² http://no.wikipedia.org/wiki/Nelson_Mandela#USAs_terrorliste

⁹³ European Court of Justice: Kadi og Al Barakaat vs. Rådet for den Europeiske Union, av 3. september 2008, heretter ECJ.

⁹⁴ ECJ avsnitt 347

I forhold til spørsmålet om retten til kontradiksjon uttalte retten at;

Eftersom Rådet verken har meddelt appellanterne de omstændigheder, som lægges dem til last som grundlag for de restriktive foranstaltninger, som de er blevet pålagt, eller har givet dem adgang til at gøre sig bekendt med disse omstændigheder inden for en rimelig frist, efter at de blev pålagt disse foranstaltninger, var appellanterne ikke i stand til at fremføre deres synspunkter i denne henseende. Appellanternes ret til forsvar, særlig retten til kontradiksjon, er ikke blevet overholdt.⁹⁵

I forhold til retten til en effektiv domstolsprøvelse uttalte retten videre;

Desuden kunne appellanterne heller ikke, eftersom de ikke var blevet oplyst om de omstændigheder, som blev lagt dem til last, og henset til forholdet, som allerede omtalt i denne doms præmis 336 og 337, mellom retten til forsvar og retten til en effektiv søgsmålsadgang, under tilfredsstillende betingelser forsvare deres rettigheter for Fællesskabets retsinstanser under hensyn til disse omstændigheder, hvorfor det evidere må fastslås, at der foreligger en tilsidesættelse af nævnte ret til en effektiv søgsmålsadgang.⁹⁶

Retten slo også fast at denne tilsidesettelsen ikke var blitt avhjulpet under behandlingen av den foreliggende saken, og at retten på grunn av de manglende opplysningene ikke var i stand til å foreta en legalitetskontroll av den omstridte forordningen.

På denne bakgrunn kom retten til den konklusjon at Kadi og Al Barakaats påstand og annullasjon av den omtvistede forordning ble tatt til følge.

Denne saken viser at prosedyrene, eller mangelen på slike prosedyrer, for oppføring og sletting fra EUs terrorliste strider mot grunnleggende menneskerettigheter som retten til

---

⁹⁵ ECJ avsnitt 348

⁹⁶ ECJ avsnitt 349

kontradiksjon og en effektiv domstolsprøvelse. Dette må også tas i betraktning dersom en slik listeføring fremlegges som bevis i en norsk straffesak. Manglende kontradiksjon øker muligheten for at avgjørelsen blir tatt på feil, eller ufullstendig, grunnlag, og således også for at en person eller organisasjon uriktig blir oppført på listen.

Også prosedyrene rundt FNs terrorliste har blitt kritisert. Det ble påpekt av EOS-utvalget⁹⁷ i sin årsmelding for 2006-2007⁹⁸ at det har vært rettet kritikk mot prosedyrene både for oppføring og sletting av personer og grupper på denne listen. Videre har det også vært rettet kritikk mot at nasjonale myndigheters rolle og innflytelse på denne terrorlisten har vært uklar.⁹⁹

Kritikken som har vært rettet mot prosedyrene for oppføring og sletting på de respektive terrorlistene må etter min mening ha betydning i forhold til hvilken vekt disse listene kan tillegges som bevis i en norsk straffesak. Et annet forhold som kan være av betydning i denne sammenheng er at listenes troverdighet utad kan svekkes som følge av denne type kritikk. Dette forutsetter imidlertid at kritikken er allment kjent.

3.7.3 Oppsummering

At terrorlistene er et relevant moment ved vurderingen av forsettskravet må på bakgrunn av forarbeidene, formålet med terrorbestemmelsene og utenlandsk rettspraksis anses som klart.

Hvilken vekt en slik listeføring skal tillegges varierer imidlertid av flere forhold. For det første vil det være av avgjørende betydning for om dette kan tillegges vekt at gjerningsmannen hadde kunnskap om listeføringen. Dersom gjerningsmannen ikke har

---

⁹⁷ Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåknings- og sikkerhetstjeneste

⁹⁸ Dokument nr. 20 2006-2007

⁹⁹ EOS-utvalget skulle i følge årsmeldingen i løpet av 2007 sette seg inn i hvilke regler som gjaldt på dette området, men så vidt meg bekjent har det enda ikke kommet noen rapport som behandler disse spørsmålene

kunnskap om listeføringen vil den heller ikke kunne hatt betydning for hans forsett. For det andre vil det kunne ha betydning hvem som har utarbeidet listen. Lister utarbeidet av internasjonale, og uavhengige, organisasjoner vil ha større troverdighet utad, og må således tillegges større vekt, enn lister som er utarbeidet av enkelte nasjoner. Og avslutningsvis vil det kunne ha betydning hvilke prosedyrer som ligger til grunn for oppføring og sletting av personer og organisasjoner på den aktuelle listen. Dersom disse prosedyrene er mangelfulle, eller kritikkverdige, kan det være grunn til å tillegge listene mindre vekt som bevis.

3.8 Kan skillet mellom terrorhandling og terrorfinansiering forsvares?

Problemstillingen i det følgende er om det kan forsvares at det ved ny straffelov vil gjelde forskjellige skyldkrav i forhold til henholdsvis bestemmelsen om terrorhandling og terrorfinansiering.

Det følger av forarbeidene at en av begrunnelsene for at det ikke ble foreslått innført et krav om hensiktsforsett etter den nye bestemmelsen om terrorfinansiering var at;

Departementet ønsker i minst mulig grad å kreve særskilte skyldformer som skiller seg fra den alminnelige forsettslæren, jf. straffeloven 2005 § 22. Selv om det er viktig å avgrense straffansvaret slik at det ikke favner for vidt, bør en ikke gjøre det ved å ty til særlige skyldkrav, men heller ved å ta i bruk en rettsstridsreservasjon...¹⁰⁰

Denne argumentasjonen kan virke noe kunstig med tanke på at bestemmelsen om terrorhandling, § 131, jo nettopp inneholder et slikt særlig skyldkrav.

---

¹⁰⁰ Ot.prp.nr.8 2007-2008 s. 199

Det strafferettslige legalitetsprinsipp, og hensynet til forutberegnelighet kan tale for at det burde ha vært et skjerpet forsettskrav også etter bestemmelsen om terrorfinansiering. Ved å i stedet innta en rettstridsreservasjon for å avgrense straffeansvaret har det etter min mening blitt enda vanskeligere å forutberegne hvilke handlinger som er straffbare og hvilke som er straffrie.

Et forhold som på den andre siden kan forsvare et slikt skille er strafferammen for de to bestemmelsene. For brudd på bestemmelsen om terrorhandling er strafferammen inntil 21 års fengsel – inntil 30 år dersom handlingen betraktes som grov. Etter bestemmelsen om terrorfinansiering er strafferammen inntil 10 års fengsel. Denne vesentlige forskjellen i strafferammen kan etter min mening også forsvare at det gjelder forskjellige krav til forsettet etter de to bestemmelsene.

Et annet forhold som kan forsvare skillet er at de handlingene som etter bestemmelsen om terrorhandlinger utgjør den objektive gjerningsbeskrivelsen er straffbare i seg selv. Dette var også et moment departementet la vekt på ved spørsmålet om det skulle innføres et hensiktsforsett for terrorhandlinger etter ny straffelov;

Det har også betydning at definisjonen av terrorhandlinger ikke trekker grensen mellom hva som skal være straffbart eller straffritt, men grensen mellom hva som skal anses som terrorhandlinger eller annen alvorlig kriminalitet.¹⁰¹

Eksistensen av en terrorhensikt vil således bare være et straffskjerpene moment i forhold til terrorhandlinger, mens terrorfinansieringsforsettet i forhold til bestemmelsen om terrorfinansiering er avgjørende for handlingens straffbarhet. Hensynet til en effektiv håndhevelse av straffebudet taler da for at forsettskravet etter terrorfinansieringsbestemmelsen ikke burde være for strengt.

---

¹⁰¹ Ot.prp.nr.8 2007-2008 s. 177

Videre kan bevismessige hensyn tale for at skillet kan forsvares. Det kan som nevnt tidligere være svært vanskelig å føre bevis for at gjerningsmannen har hatt til hensikt å finansiere terrorhandlinger eller organisasjoner som bedriver denne type aktivitet. Dersom påtalemyndigheten ikke klarer å bevise ut over enhver rimelig tvil at gjerningsmannen har hatt til hensikt å finansiere terrorvirksomhet vil konsekvensen av et skjerpet forsettskrav være at gjerningsmannen går fri selv om han har ansett det som sikkert eller overveiende sannsynlig at finansieringen vil bli brukt til denne type virksomhet.

På den andre siden kan det diskuteres hva som egentlig oppnås ved å ha en så lav terskel for hva som skal anses som straffbar terrorfinansiering. Illustrerende er her den danske ”T-shirt” saken. Det kan etter min mening stilles spørsmål ved om de som ble dømt i denne saken fortjener å få et så graverende stempel som det er å bli dømt for finansiering av terrorvirksomhet. Som det fremgår av dommen var formålet med finansieringen i dette tilfellet ikke å støtte opp om terrorvirksomheten, men å skape debatt omkring situasjonen i de aktuelle landene.

Hensynet til handlingens straffverdighet kan tale for at skillet forsvares. Den som har ansett det som sikkert eller overveiende sannsynlig at hans finansiering blir brukt for å utføre terrorhandlinger, eller at den går til en organisasjon som utfører slik aktivitet, har etter min mening handlet på en måte som er tilstrekkelig straffverdig til at den belegges med straff. Gjerningsmannens grad av forsett bør da heller gi seg utslag i straffeutmålingen, og ikke i straffbarheten. Dersom domstolen kommer til at handlingen, på tross av at forsettskravet er oppfylt, er av den oppfatning av at handlingen likevel ikke er straffverdig har den muligheten til å benytte rettsstridsreservasjonen.

Som det fremgår av det ovenstående finnes det gode argumenter både for at det er forsvarlig å operere med et slikt skille, og for at det ikke er det. Etter min mening veier hensynet til en effektiv håndhevelse av straffebudet, og de bevismessige vanskelighetene som gjør seg gjeldende ved et skjerpet forsettskrav, tyngst. På denne bakgrunn mener jeg at det er forsvarlig å operere med forskjellig krav til forsettet etter de to bestemmelsene.

4 Litteraturliste

Bøker

Andenæs, Johs. *Alminnelig strafferett*. 5. utg. Oslo 2005

Husabø, Erling Johannes. *Straffansvarets perifer., Medverking, forsøk, førebuing*. Bergen 1999

Artikler

Hennum, Ragnhild. *Ytring – Kriminalisering av onde hensikter?* Tidsskrift for strafferett 2006

Husabø, Erling Johannes. *Strafferetten og kampen mot terrorismen*. Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab. Mai 2004 – 91. årgang Nr. 2-3.

Husabø, Erling Johannes. *Høyringsfråsegn: Strafferettslege tiltak mot terrorisme*. Bergen 2002

Vestergaard, Jørn. *Strafferetlig lovgivning om bekæmpelse af terrorisme*. Tidsskrift for Kriminalret nr. 1 2006

Forarbeider

Ot.prp.nr.61 2001-2002	Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv.
Ot.prp.nr.90 2003-2004	Om lov om straff (straffeloven)
Ot.prp.nr.8 2007-2008	Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv.
Innst.O.nr. 70 2001-2002	Innstilling fra justiskomiteen om endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv.
Innst.O.nr.29 2007-2008	Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv.

Offentlige dokumenter

St.meld. nr. 17 2001-2002

Dokument nr. 20 2006-2007

FNs menneskerettighetskomité's uttalelse av 25. april 2006; CCPR/C/NOR/CO/5 pkt. C 9

Internettkilder

http://www.pst.politiet.no/PST/Templates/Article____374.aspx

<http://no.wikipedia.org/wiki/FARC>

<http://no.wikipedia.org/wiki/PFLP>

<http://www.thomson.dk/DocXMLApp/DocXML?lan=dk&SysDate=20081024&notetype=KAR&vid=197-1-2001&cid=10117378>

<http://www.un.org/sc/committees/1267/consolist.shtml>

<http://www.vg.no/nyheter/utenriks/krigen-mot-terror/artikkel.php?artid=524980>

http://no.wikipedia.org/wiki/Nelson_Mandela#USAs_terrorliste

Lovregister

1902	Almindelig borgerlig Straffelov (Straffeloven) av 22. mai 1902 nr. 10
1981	Lov om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven) av 22. mai 1981 nr. 25
2001	Provisorisk anordning av 5. oktober 2001
2002	Lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven m.v av 28. juni 2002 nr. 54
2005	Lov om straff av 2005 nr. 28

Konvensjoner/traktater:

FN-pakten av 26. juni 1945

Den Europeiske Menneskerettskonvensjonen (EMK) av 4. november 1950

FN-konvensjonen av 9. desember 1999 om bekjempelse av finansiering av terrorisme

FNs sikkerhetsråds resolusjon 1373

EUs rammebeslutning av 13. juni 2002 om bekjempelse av terrorisme

Utenlandsk rett:

Den danske straffelov; bekendtgørelse af straffeloven, LBK nr. 960 af 21.09.2004

Lag om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, m.m. (2002:444)

Lag om straff för terroristbrott (2003:148)

Domsregister

Norske avgjørelser:

Rt. 1954 s. 20

Rt. 2003 s. 462

Rt. 2007 s. 1435

Rt. 2007 s. 1573

LB-2008-126298

TOSLO-2007-167415

Utenlandske avgjørelser:

EMD Sunday Times vs. The United Kingdom I

S0343016 – JRH (Østre Landsret, Danmark)

B 3687-05 (Svea Hovrätt)

B 2965-04 (Stockholm tingsrätt)

NJA 1941 I s. 466

ECJ Kadi og Al Barakaat vs. Rådet for den Europeiske Union, av 3. september 2008

